

Joulukuu 2004

TIETOARKISTO

www.fsd.uta.fi

KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

YHTEISKUNTATIETEELLISEN TIETOARKISTON JULKAISU

ISSN 1457-7682

PÄÄTOIMITTAJA: HELENA LAAKSONEN
TOIMITUSKUNTA: KATRI AARNIO
SAMI BORG
ERJA HUURTELA

JULKAISIJA: YHTEISKUNTATIETEELLINEN
TIETOARKISTO (FSD)

KÄYNTIOSOITE: ÅKERLUNDINKATU 2 A, 5. KRS,
TAMPERE
PUHELIN (03) 215 8519
FAKSI (03) 215 8520

POSTIOSOITE: YHTEISKUNTATIETEELLINEN
TIETOARKISTO
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO

SÄHKÖPOSTI: FSD@UTA.FI TAI
ETUNIMI.SUKUNIMI@UTA.FI

KOTISIVU: [HTTP://WWW.FSD.UTA.FI/](http://www.fsd.uta.fi/)

TIEDOTUSLEHTEMME VERKOSSA:
[HTTP://WWW.FSD.UTA.FI/TIETOARKISTOLEHTI/UUSIN/](http://www.fsd.uta.fi/tietoarkistolehti/uusin/)

ULKOASU: STUDIO PETRI AARNIO
KANNEN PIIRROS: HELI PIHLAJAMÄKI
PAINOPAikka: DOMUS-OFFSET OY, TAMPERE 2004

Sisältö

- Pääkirjoitus - Ledare 3
- Kansainvälisellä yhteistyöllä laatua
vertailevan tutkimuksen aineistoihin 4
- Markus Jäntistä LIS:n tutkimusjohtaja 6
- Suomessa yli 100 rekisteröitynyttä ESS-käyttäjää 8
- European Social Survey sosiaalisen
pääoman tutkimuksessa 9
- Yhteiset hyvät käytännöt eurooppalaiselle
vertailevalle tutkimukselle 12
- Verkkokysely vaatii tekijältään osaamista 14
- Menetelmäkurseja ulkomailla 15
- Kansalaisvaikuttamisen tutkimusta tarvitaan lisää 16
- Tuoreimmat kansainväliset aineistot
brittitutkijoiden saatavilla 17
- Kotitehtäviä ja erilaisia opettajia 18
- Asiantuntijat ja alppikukka 20
- Tutkimusaineistoja ja tilastotietoja verkossa 21
- Kaiken maailman arkistot 22
- Rekisteritutkimuksen tukikeskuksen portaali avattu 24
- Lyhyttä asiaa 24
- Laadullisten menetelmien tietovaranto 25
- Aineiston tilaaminen 26
- FSD:n esittely 31

ONNISTUUKO OECD PURKAMAAN TUTKIMUSAINEISTOJEN KÄYTÖN ESTEITÄ?

Julkisin varoin kerätyt tutkimusaineistot ovat tieteen käytössä eri tavoin eri maissa. Erityisesti Pohjois-Amerikassa ja useissa anglosaksisissa maissa myös viranomaisten keräämät tietoaineistot ymmärretään julkishyödykkeiksi, ja ne pyritään saattamaan tutkijoiden käyttöön mahdollisimman vaivattomasti.

Suomessa keskeisin yhteiskunnallisten tietoaineistojen tuottaja on Tilastokeskus. Se on viime vuosina kehittänyt kiitettävästi joidenkin tilastoaineistojensa saatavuutta Internetin välityksellä. Silti suuri osa sen keräämistä keskeisistä perusaineistoista jää yliopistotutkijoiden saavuttamattomiin, lähinnä aineistojen korkeiden hintojen vuoksi. Hinnoittelu on valtion maksuperustelain mukaista, mutta tukee ensisijaisesti tulosyksikkökohtaista taloudellista tehokkuutta, ei yhteiskunnan tietotuotannon kokonaisuutta. Tutkimuksen laatu paranisi, jos Tilastokeskuksen kaltaisia organisaatioita palkittaisiin siitä, että niiden keräämiä aineistoja käytetään mahdollisimman laajasti yhteiskunnalliseen tietotuotantoon.

Nyt välttämättömät aineistot kerätään ”joka tapauksessa”, ja aineistonkeruukustannuksia tilkitään jälkikäteen niiden kustannuksella, joilla on varaa hankkia aineistot normaalihinnoin. Muiden kohtalona on viitata toisten tuloksiin saamatta aineistoja omaan käyttöönsä. – Ala kaipaa remonttia. Kaik-

kien osapuolten tulisi etsiä yhteiskunnan kokonaisuutta aineistojen avointa ja informoitua käyttöä kehittäen.

Aihe on polttava myös kansainvälisesti. Maapalloistuminen lisää yhteiskunnallisia toimintoja ja toimijoita koskevan kansainvälisen vertailun tarvetta. Nykyisin yksityiskohtaiset tarkastelut paljastavat lähes aina vakavia puutteita tietojen standardoinnissa ja vertailtavuudessa. Kun aineistot eivät ole laajasti tiedeyhteisön saatavilla, on tekijöitä vähän. Vertailukelpoisuus ja standardointi kehittyvät hitaasti.

OECD etsii ongelmaan helpotusta tammikuussa 2004 Pariisissa allekirjoitetulla julkisrahoitteisten tutkimusaineistojen käytön edistämistä koskevalla julistuksella (Declaration of Access to Research Data from Public Funding). Sen tavoitteena on tehostaa tutkimusinvestointeja lisäämällä erityisesti sähköiseen muotoon tallennettujen aineistojen vapaata tutkimuskäyttöä.

Julkilausumista on tosin pitkä matka käytäntöjen muuttamiseen. Suomessakin vertailevaan tutkimukseen tulisi rekrytoida nykyistä enemmän tutkijoita. Tämä edellyttää aineistojen saatavuuden kohentamista ja sitä, että puiden lisäksi ollaan valmiita tutkimaan myös metsää. Hyötyjiä olisivat myös kansainvälistymisen haasteita kohtaavat viranomaiset, joiden tulevia työntekijöitä yliopistot kouluttavat.

OECD OCH HINDREN FÖR ANVÄNDNINGEN AV FORSKNINGSDATA

Forskingsdata som samlats in med offentliga medel är tillgängliga för forskningen på olika sätt i olika länder. Särskilt i Nordamerika och i flera anglosaxiska länder anser man att även det datamaterial som myndigheterna insamlar är avsett för offentligt bruk, och man försöker göra det tillgängligt för forskarna så smidigt som möjligt.

I Finland är Statistikcentralen den viktigaste producenten av samhälligt relevant data. Centralen har under senare år på ett tacknämligt sätt utvecklat tillgängligheten via Internet av en del av det statistiska material man insamlar. Trots detta förblir största delen av det grundmaterial som insamlas ouppnåeligt för forskarna vid universiteten närmast på grund av det höga priset man tar för materialet. Prissättningen följer lagen om grunderna för avgifter till staten, men den stöder i första hand resultatens ekonomiska effektivitet, inte hela samhällets nytta i dataproduktionen. Forskningens kvalitet skulle förbättras om sådana organisationer som Statistikcentralen skulle belönas för att det datamaterial som insamlats i så stor utsträckning som möjligt skulle användas för att öka den samhällliga kunskapsproduktionen.

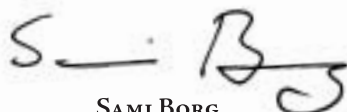
Nu samlas det nödvändiga materialet ”i vilket fall som helst” och kostnaderna för materialinsamlingen lappas senare ihop; de som har råd att skaffa material till normalpris får betala. De andra får finna sig i sitt öde och får hänvisa till andras resultat utan att kunna använda materialet för eget bruk. – Det finns ett behov att reformera

hela sektorn. Alla parter borde tillsammans försöka nå en samhällelig helhetsnytta genom att utveckla ett öppet och informativt sätt att använda allt material.

Ämnet är brännande aktuellt även internationellt. Globaliseringen ökar behovet av att granska och jämföra samhälllig verksamhet och samhälliga aktörer. För närvarande uppvisar en mer detaljerad granskning av data nästan alltid allvarliga brister i standardiseringen och jämförbarheten. När material inte finns tillgängligt i tillräckligt stor utsträckning finns det få aktörer. Jämförbarheten och standardiseringen utvecklas långsamt.

OECD försöker avhjälpa problemet och har i januari år 2004 undertecknat en deklaration om att främja användningen av forskningsmaterial insamlat med offentliga medel (Declaration of Access to Research Data from Public Funding). Avsikten är att effektivisera forskningsinvesteringarna genom att öka den fria användningen i forskningssyfte av särskilt sådant material som bevarats i elektronisk form.

Det kommer att ta sin tid innan deklarationer leder till förändringar i praxis. Även i Finland borde den jämförande forskningen öka rekryteringen av nya forskare. Detta förutsätter att tillgängligheten på datamaterial ökar och att man förutom träden också är villiga att granska skogen. Även de myndigheter som möter globaliseringens utmaningar och vars framtida arbetstagare universiteten utbildar skulle ha stor nytta av detta.

SAMI BORG

JOHTAJA / FÖRESTÅNDARE, FSD

KANSAINVÄLISELLÄ YHTEIST VERTAILEVAN TUTKIMUKSEN

Åbo Akademin valtio-opin laitoksella on tehty runsaasti empiiristä kansainvälistä vertailututkimusta. Laitoksella on käytetty ja kerätty sekä poliittisia instituutioita käsitteleviä aineistoja että yksilötason tutkimusaineistoja. Viime vuonna laitos oli mukana keräämässä kyselyaineistoa, jonka avulla voidaan tarkastella suomalaisten ja suomenruotsalaisten äänestyskäyttäytymistä eduskuntavaaleissa. Kerätty aineisto liitetään osaksi kansainvälistä CSES-vaalitutkimusta.

KUVA: PETER SANDSTRÖM

Valtio-opin professori Lauri Karvosen mielestä monet yhteiskunta- ja valtiotieteissä tärkeät kysymyksenasettelut hyötyvät vertailevasta tutkimusotteesta.

– Syy-yhteyksien tutkiminen ja tulosten yleistettävyyden vaativat yhteiskuntatieteissä vertailevaa otetta, samoin instituutioiden vaikutusten tutkiminen. Yhdessä maassa kun on yleensä yhdenlaisia instituutioita. Kansainvälisessä aineistossa esimerkiksi Suomen erityispiirteet tulevat selkeästi esiin. Näi-

tä erityispiirteitä ei voi havaita pelkästään Suomea tutkimalla.

ONGELMANA AINEISTOJEN SAATAVUUS

Valtioiden vertailu toisiinsa esimerkiksi rekisteriaineistoja käyttäen ei ole kuitenkaan suoraviivaista.

– Suurin ongelma on aineistojen saatavuus nimenomaan sellaisista maista, jotka sopivat parhaiten kuhunkin tutkimukseen tutkimusyksiköiksi tie-

teellisen lähestymisen ja tulosten yleistettävyyden kannalta. Valitettavasti vertailevaa tutkimusta joudutaan usein tekemään sen mukaan mistä aineistot ovat saatavilla, Karvonen toteaa.

Toinen ongelma on standardisoinnin ja dokumentoinnin puute: ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten eri muuttujat on eri maissa määritelty.

– Muuttujat luodaan usein kansalliselta pohjalta kansalliseen käyttöön, mutta tietyn maan ominaispiirteet ovat har-

YÖLLÄ LAATUA AINEISTOIHIN

voin itsestään selviä toisenmaalaisille tutkijoille. Dokumentointia ei yleensä ajatella ainakaan vertailevan tutkimuksen näkökulmasta.

CSES YHDISTÄÄ JÄRJESTELMÄN JA KÄYTTÄYTYMISEN TUTKIMISEN

Karvosen mukaan datan saatavuus on kuitenkin parantunut huomattavasti siitä, kun hän aloitti valtiotieteellisen tutkimuksen parissa kolmisenkymmentä vuotta sitten.

– Internetin lisäksi yhteiskuntatieteellisten data-arkistojen perustaminen ja arkistojen välinen yhteistyö on ollut tässä kehityksessä merkittävä tekijä,

joka on muuttanut tutkijoiden ajattelutapaa.

Avainasemassa vertailututkimukseen soveltuvien aineistojen kehittämisessä onkin kansainvälinen yhteistyö.

– CSES-hanke on hyvä esimerkki siitä, miten tutkijoiden yhteistyöllä on pystytty luomaan käyttökelpoinen vertailuaineisto. CSES on hyvin kunnianhimoinen hanke, jossa perusajatuksena on asettaa asenteet ja käyttäytyminen institutionaaliseen yhteyteen. Äänestäminen tapahtuu tietyissä puitteissa, joihin vaikuttaa ennen kaikkea vaalijärjestelmä. CSES-aineiston avulla voidaan yhdistää sekä järjestelmien että käyttäytymisen tutkiminen, Karvonen kertoo. ■

Kansainvälinen vaalidata CSES

CSES (Comparative Study of Electoral Systems) tarjoaa tutkijoiden käytettäväksi tietoa kansalaisten osallistumisesta valtiollisiin vaaleihin yli 50 maasta. CSES-aineisto mahdollistaa kansalaisten poliittisessa osallistumisessa ajan mittaan tapahtuvien muutosten analysoinnin. Hankkeen ensimmäinen aineistonkeruukierros ajoittui vuosille 1996–2001. Tällä hetkellä kerätään toisen kierroksen aineistoja (vuodet 2001–2005). Kolmas aineistonkeruu on tarkoitus toteuttaa vuosina 2006–2010.

Aineistoa hallinnoidaan Michiganin yliopistossa Ann Arborissa. Kyselylomake ja kunkin keruukierroksen teemat sovitaan eri maiden tutkijoiden yhteistyönä. Kyselyaineistojen lisäksi hanke kerää tietoja osallistujamaiden poliittisista puolueista, vaalijärjestelmistä sekä poliittisista kysymyksistä. CSES-data on saatavilla hankkeen kotisivuilta maksutta. Aineistojen lataaminen omalle koneelle vaatii rekisteröitymisen.

Suomi liittyi CSES-majhin viime vuonna professori Lauri Karvosen (Åbo Akademi) ja professori Heikki Paloheimon (Tampereen yliopisto) johdolla. Opetusministeriö rahoitti Suomen vuoden 2003 aineistonkeruuta Yhteiskuntatieteelliselle tietoarkistolle myönnettyllä vertailututkimusohjelmien aineistomäärärahalta. Lisäksi aineistonkeruun rahoitukseen osallistui opetusministeriön nuorisoyksikkö.

Lisätietoja: <http://www.umich.edu/~cses/>

MARKUS JÄNTISTÄ LIS:N TUTKIMUSJOHTAJA

Åbo Akademin kansantaloustieteen professori Markus Jäntti aloittaa ensi vuoden alussa Luxembourg Income Study -projektin tutkimusjohtajana. Tässä tehtävässä hän seuraa Harvardin yliopiston sosiologian professori Lee Rainwateria.

Tutkimusjohtajana Jäntin päätehtävä on neuvoa LIS:n työntekijöitä tutkimuksellisissa kysymyksissä ja valvoa LIS-aineistojen laatua.

– Lisäksi osallistun opettajana LIS:n piirissä annettavaan koulutukseen, josta tärkeä esimerkki on LIS:n kesäkoulu, kertoo Jäntti.

LIS:N ETUNA VERTAILTAVUUS JA HELPPO SAATAVUUS

Jäntti pitää LIS-aineiston parhaina puolina saatavuutta ja tietojen vertailukelpoisuutta. Hän sanoo LIS:n olevan ainoa helposti käytettävissä oleva tietokanta, joka tarjoaa vertailukelpoista aineistoa tulonjaosta ja monista muista taloudelliseen asemaan liittyvistä ilmiöistä valtaosasta OECD-maita.

– Vaikka esimerkiksi Euroopan unionin paneelitutkimus ECHP on periaatteessa tutkijoiden saatavilla, käytännössä sen käyttöoikeus on tiukasti rajattu, vertailukelpoisuus epäilyksenalaista ja kattavuus sekä ajan että maiden suhteen rajattua.

– LIS-datan heikkoutena käyttäjän näkökulmasta voidaan pitää ehkä vähän satumanvaraista kattavuutta. Aineistosta puuttuvat esimerkiksi Uusi-Seelanti, Portugali ja Kreikka, eivätkä aineiston

kattamat vuodet välttämättä tyydytä kaikkia käyttäjiä, Jäntti arvioi.

LWS - AINEISTOA VARALLISUUS- VERTAILUUN

LIS-projektin yhteyteen suunnitellaan myös varallisuustutkimusaineistoa, Luxembourg Wealth Study. Kaksivuotista LWS-hanketta johtavat Italian keskuspankin tutkija Andrea Brandolini ja LIS:n johtaja professori Timothy Smeeding.

– Tavoitteena on kerätä ja systematisoida eri kehittyneiden maiden varallisuustutkimuksia koskeva tieto, luoda yhteisiä varallisuuden mittauksen standardeja ja muuntaa eri maiden varallisuustutkimukset vertailukelpoiksi. Tulevaisuudessa LWS-aineistot ovat jäsenmaiden tutkijoiden käytössä samaan tapaan kuin LIS:n aineistot nyt, Jäntti kertoo.

Täällä kotimaassa Jäntti johtaa Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta, jossa pyritään tarkastelemaan ja selittämään sukupolvien välistä sosiaalisen ja taloudellisen aseman pysyvyyttä Suomessa vuoden 1950 jälkeen. Hän on mukana myös yhteispohjoismaisessa hankkeessa, jossa tarkastellaan perhetaustan vaikutusta työmarkkina-asemaan ja terveyteen. Lisäksi hän osallistuu YK:n

yliopiston alaisen WIDER-instituutin tulonjakoa maailman eri maissa kuvaavan tietokannan päivittämiseen.

Jäntti pitää Suomessa kerättyjä tilastoaineistoja korkeatasoisina.

– Tilastojen laatuun on Suomessa perinteisesti satsattu, tosin dokumentoinnissa on ehkä aiemmin ollut toivomisen varaa. Nykyjärjestelmä, jossa käytössä on sekä laajoja puhtaasti rekisteripohjaisia aineistoja että surveyaineistoja, joista osaan on yhdistetty rekisteritietoja, tuottaa laadukkaita aineistoja. Taustarekisterit ovat pääosin hyviä, vaikkei niiden ensisijainen tehtävä olekaan tuottaa tietoja tilastoaineistoihin, Jäntti toteaa.

Jäntin mukaan myös haastattelut näyttävät tuottavan laadukkaita tietoja.

– Osin tämän voinee laittaa korkean yhteiskunnallisen luotamuksen piikkiin. Aineistojen saattaminen laajaan tutkimuskäyttöön vain ei näytä olevan kovin helppoa.

Viime vuosina tilastolliset ohjelmat ovat tulleet ainakin pinnallisesti entistä helpokäyttöisemmiksi. Hyvinkin monimutkaisia tilastollisia menetelmiä on saatavilla muutama hiiren painalluksen takaa.

Jäntti korostaa kuitenkin, että analyysin tekninen suorittami-

KUVA: MAARIT KYTÖHARJU

nen ei riitä, vaan analyysi pitää myös ymmärtää.

– Tilastollisten menetelmien ymmärtäminen ei ole sen helpompaa kuin aiemmin. Hiiren klikkaaminen ei itsessään edistä monimutkaisten matemaattisten ja käsitteellisten ongelmien sisäistämistä. Ajattelu ja ymmärrys, tilastollisen tutki-

muksen keskeiset elementit, eivät ole yhtään helpompia kuin aiemmin, Jäntti muistuttaa.

– Ohjelmien käytön helpottuminen toki voi edistää menetelmien omaksumista, mutta vain jos menetelmien ymmärtäminen nähdään tutkimuksen keskeisenä edellytyksenä. ■

Luxembourg Income Study (LIS) Aineistoja hyvinvointi- ja tulonjakotutkimukseen

Luxemburgissa toimiva kansainvälinen Luxembourg Income Study -projekti tarjoaa tutkijoiden käyttöön kaksi kansainvälistä vertailuaineistoa: tulonjakotutkimuksen eli Luxembourg Income Studyn (LIS:n) ja työllisyystutkimuksen eli Luxembourg Employment Studyn (LES:n). Molemmat aineistot ovat mikrodataa.

LIS-datan perustutkimusyksikkönä on kotitalous. Saatavilla on viiden keruuaallon dataa. Ensimmäisen aallon data on vuodelta 1980 ja tuorein data vuodelta 2000. Yhteensä mukana on 29 maata. Aineisto mahdollistaa tulonjaon ja tuloinsiirtojen vaikuttavuuden vertailun eri maissa. Muuttujat sisältävät tietoja muun muassa ammatista, siviilisäädystä, perhekoosta, työnteosta, kotitalouden tuloista (kuten työtuloista ja tuloinsiirroista) ja kulutusmenoista (muun muassa asumis-, koulutus-, päivähoito- ja sairauskuluista).

LES-data perustuu eri maiden työvoimatutkimuksiin. Saatavilla on dataa 20 maasta ja kolmesta aallosta: 1990, 1995 ja 2000. Muuttujat sisältävät tietoja henkilön työmarkkina-asemasta, päätyön ja mahdollisen toisen työn luonteesta, aikaisemmasta työhistoriasta, työnhausta, koulutuksesta ja tuloista.

Aineistoja käytetään lähettämällä SPSS-, SAS- tai STATA-syntaksi LIS:n antamaan sähköpostiosoitteeseen. Vastauksen ja ajon tulokset tutkija saa omaan sähköpostiosoitteeseensa lähes välittömästi. Kaikki LIS-aineistoihin perustuvat tutkimukset on julkaistu LIS:n Working Papers -sarjassa.

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto on vastannut Suomen LIS-jäsenmaksusta vuodesta 2001 alkaen. Aineistojen käyttö on suomalaisille tutkijoille ilmaista, mutta vaatii rekisteröitymisen.

Lisätiedot:

<http://www.fsd.uta.fi/aineistot/kvdata/lis.html>
<http://www.lisproject.org/>

European Social Survey saa kiitosta tutkijoilta SUOMESSA YLI 100 REKISTERÖITYNYTTÄ

European Social Survey, ESS, on ollut saatavana Norjan tietoaarkiston verkkosivuilta viime vuoden syksystä lähtien. Tutkijat, opiskelijat ja väitöskirjan tekijät eri puolilla maailmaa ovat ottaneet aineiston hyvin vastaan. ESS-aineistoja käytetään ahkerasti myös Pohjoismaissa.

ESS:n ensimmäinen aalto kerättiin vuosina 2002–2003. Toisen aallon keruu on juuri päättymässä ja kolmas, vuosina 2006–2007 toteutettava tutkimusta, suunnitellaan jo.

ESS:n Suomen koordinaattori Heikki Ervasti¹ kertoo, että suomalaiset ovat kiitelleet erityisesti aineiston helppoa saatavuutta ja helppokäyttöisyyttä. Lisäksi on keuhuttu aineiston korkeata tasoa ja dokumentoinnin seikkaperäisyyttä. Kielteistä palautetta ei ainakaan Ervastille asti ole yltänyt.

Sisällöltään monipuolinen ESS kerätään joka toinen vuosi. Jokaisessa keruuaallossa esitetään kysymykset, jotka koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta, poliittisia mielipiteitä, hyvinvointia ja sosiaalisia sekä henkilökohtaisia verkostoja. Näiden lisäksi jokainen tutkimusaalto sisältää muutamia vaihtuvan moduulin.

– Pysyviin moduuleihin ei ole tarkaan arvioinnin jälkeenkään tarvinnut tehdä muutoksia. Jo lomakkeen suunnitteluvaiheessa tehty työ on osoittautunut onnistuneeksi, kehuu Ervasti.

KILPAILU MODUULEISTA KÄYNNISSÄ

Ensimmäisen aallon vaihtuvat moduulit koskivat maa-

hanmuuttajamielipiteitä ja kansalaisuutta, osallistumista ja demokratiaa. Toisen aallon vaihtuvina moduuleina ovat terveyskäyttäytyminen ja hoitoon hakeutuminen, taloudellinen moraalinen sekä perhe, työ ja hyvinvointi.

Kolmannen aallon aineistonkeruuta valmistellaan parhailaan. Kilpailu vaihtuvien moduulien kysymyksistä menee umpeen alkuvuodesta. Suomalaisen tutkijoidenkin kannattaa osallistua.

ESS:n toisessa aallossa on mukana 26 maata. Ensimmäiseen aaltoon osallistuneiden 22 maan lisäksi hankkeeseen ovat liittyneet Islanti, Viro, Romania ja Slovakia.

KANSAINVÄLINEN AINEISTO SAATA- VANA VERKOSTA

Ensimmäisen aallon englanninkieliset aineistot saa ladattua käyttöönsä Norjan tietoaarkiston, NSD:n, verkkopalvelusta rekisteröidyttyään käyttäjäksi. FSD on kuvailut ensimmäisen aallon aineiston myös suomeksi ja tuottanut Suomen aineiston suomenkielisen version, jonka jatkokäyttäjät voivat tilata tietoaarkiston normaalien käytäntöjen mukaan.² Toisen aallon aineistot tulevat saataville aikaisintaan vuoden 2005 elokuussa.

Tutkimusohjelman kotisivuilla³ voi tutustua kahden ensimmäisen aallon kyselylomakkeisiin ja tutkimuksen runsaaseen dokumentaatioon.

SUOMALAISET KÄYTTÄVÄT ES:ÄÄ AHKERASTI

Lokakuun alussa ESS:n ensimmäisen aallon aineistolla oli 122 suomalaista rekisteröitynyttä käyttäjää, joista 51 oli ladannut aineiston itselleen. Kaikkiaan aineistolla oli lokakuuhun mennessä 3607 käyttäjää 75 maasta. Eniten käyttäjiä oli Saksassa, tasan 400. Pohjoismaista Norja ja Tanska olivat Suomen edellä käyttäjätilastoissa, Ruotsi selvästi jäljessä.

Aineiston käyttötarkoituksiksi useimmat olivat ilmoittaneet opetuksen ja tutkimuksen. Suomessa tähän käyttäjäryhmään oli rekisteröitynyt 52 henkilöä. Väitöskirjatyön tekijät ovat käyttäjätalostossa omana ryhmänään. Lokakuun alussa kahdeksan suomalaista oli ilmoittanut aineiston käyttötarkoituksiksi väitöskirjatyön tekemisen. Opiskelijoita käyttäjistä oli Suomessa 44.

ESS-KÄYTTÄJÄÄ

SUOMALAISET MAAHANMUUT- TAJAKIELTEISIÄ

Ervastin tietojen mukaan suomalaisia tutkijoita ovat kiinnostaneet erityisesti ESS:n sosiaalisen pääoman mittarit. Hän on itse raportoinut tutkimuksen tuloksia tänä vuonna julkaisussa ulkomaalaisasenteita vertailevassa artikkelissa.⁴

Arkikokemuksen perusteella ei ole kovin yllättävää, että suomalaiset Ervastin tulosten mukaan suhtautuvat melko kielteisesti maahanmuuttajien vastaanottoon. Sitä vastoin

yllättävämpi on vertailu, jonka mukaan maahanmuuttajiin liittyvät kulttuuriset pelot ovat Suomessa harvinaisempia kuin missään muussa maassa. Suomalaiset eivät ole muiden maiden kansalaisiin verrattuna kovin huolissaan esimerkiksi rikollisuuden tai erilaisuuden lisääntymisestä tai siitä, että kansallinen kulttuuri kärsisi maahanmuuton myötä.

– Todennäköisesti suomalaisten peruskielteisyys liittyykin siihen, että ulkomaalaisväestön osuus on meillä vielä melko pieni, joskin se on ollut nopeassa kasvussa, Ervasti arvelee. ■

Viitteet:

1. ESS:n Suomen koordinaattori Heikki Ervasti työskentelee Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen professorina (ma.)
2. FSD0156 European Social Survey 2002/2003 ks. <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD0156/> ja FSD1303 European Social Survey 2002/2003 : Suomen aineisto ks. <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/FSD1303/>
3. ESS:n verkkosivu: <http://www.europeansocialsurvey.org>
4. H. Ervasti: Attitudes towards foreign-born settlers: Finland in a comparative perspective. Yearbook of Population Research in Finland XL 2004.

European Social Survey sosiaalisen pääoman tutkimuksessa

Sosiaalinen pääoma on yksi tämän hetken suosituimmista käsitteistä sosiolittieteissä. Pelkästään yksi tietokantahaku paljastaa, että vuonna 2003 kansainvälisissä sosiolittieteellisissä lehdissä julkaistiin melkein 300 artikkelia, joissa sosiaalinen pääoma oli joko otsikkona tai hakusanoissa.¹

Tässä tarkastelen sosiaalisen pääoman mitraamista European Social Survey (ESS) -aineiston avulla. ESS on Euroopan komission rahoittama 22 maata kattava tutkimusaineisto, joka tarjoaa monien muiden sosiolitteteilijöitä askarruttavien tutkimuskohteiden lisäksi mahdollisuuksia myös sosiaalisen pääoman tutkimukseen.

SOSIAALISEN PÄÄ- OMAN MITTARIT EUROPEAN SO- CIAL SURVEYSSA

Sosiaalinen pääoma voidaan väljästi määritellä sosiaalisiksi resurssiksi, joka yhdistää kansalaisia toisiinsa ja mahdollistaa tehokkaamman pyrkimisen kohti yhteisiä tavoitteita. Sosiaalisen pääoman eri komponenteiksi erotellaan usein

sosiaaliset verkostot, (vastavuoroisuuden) normit ja luottamus. Ilmiö on tutkijan näkökulmasta sikäli kiitollinen, että monet sen indikaattoreista ovat vakiintuneita mittareita, jotka ovat olleet käytössä jo pitkän aikaa. Toisaalta käsitteen sovel-luskohteet ovat häkellyttävän moninaisia. Myös ESS-aineisto sisältää monia sosiaalisen pääoman tutkimukselle relevantteja muuttujia. Tarkastelen tässä yleisimmän käytössä olevia muuttujia.

Yksilön kiinnittymistä verkostoihin voidaan tarkastella ESS-aineistossa vaikkapa perinteisesti yhdistysaktiivisuuden avulla. Aineiston muut- tujat kattavat eri tyyppisissä yhdistyksissä toimimisen aktiivisuuden aina jäsenyydestä vapaaehtoistyöhön. Jos taas kiinnostuksen kohteena ovat järjestöjen ulkopuoliset sosiaalisuuden muodot, soveltuvia mittareita ovat esimerkiksi yksilön sosiaalisia verkostoja, kuten ystävien ja sukulaisten tapaamista mittaavat muuttujat. Sosiaaliseen pääomaan liittyviä moraalisia ulottuvuuksia on mahdollista kartoittaa esimerkiksi hyvän kansalaisen ominaisuuksia käsittelevän asenne- muuttujapatterin kautta. Myös perinteiset sosiaalisen pääoman ennustamiseen käytetyt muuttujat ovat edustettuina ESS:ssä.

MONIULOTTEINEN LUOTTAMUS EUROOPPA

Tyytyväisyys elämään ja erilaiset ajankäytön muodot, kuten sanomalehtien lukeminen, television katselu ja Internetin käyttö ovat hyviä esimerkkejä näistä.

Toisaalta näin kattava kysely sisältää potentiaalisia mittareita myös moniin sosiaalisen pääoman tutkimuksen erityiskysymyksiin. Viime aikoina esillä olleista tutkimussuunnista mainittakoon vaikkapa terveyteen, hyvinvointivaltiota koskeviin asenteisiin ja etnisiin kysymyksiin liittyvät tutkimukset, joiden käsittelyyn aineisto tarjoaa useita mahdollisuuksia.

LUOTTAMUS EUROOPAN MAISSA

Yhteiskunnan eri tasoilla ilmenevä luottamus on yksi laajimmin käytössä olevista sosiaalisen pääoman indikaattoreista. ESS:n kysymyspattereissa on muuttujia, jotka mittaavat luottamusta sekä toisiin kansalaisiin että instituutioihin. Yksi keskeisimmistä luottamuksen lajeista on niin sanottu yleistyntynyt luottamus. Tällä tarkoitetaan luottamusta ennalta tuntemattomaan vieraaseen ihmiseen. Asennekyselyissä usein mitataan tätä jo 1950-luvulla käytössä olleella asteikolla, jonka ääripäissä ovat väittämät ”yleensä ottaen ihmisiin voi

luottaa” ja ”yleensä ottaen ihmisten suhteen kannattaa olla varuillaan”. Mittariin kohdistetusta kritiikistä huolimatta tästä luottamusindikaattorista on muodostunut suhteellisen selkeä yhteiskuntatason sosiaalisen pääoman mittari, koska sen voidaan ajatella ilmentävän yksilön lähipiirin ulkopuolelle suuntautuvaa luottamusta.

ESS-aineistossa yleistynyt luottamus on mitattu kolmella eri väittämällä. Pelkän toisten ihmisten luotettavuutta indikoivan muuttujan lisäksi mukana ovat väittämät ihmisten reiluuudesta ja auttavaisuudesta, joita käytetään usein esimerkiksi ihmisten välisen luottamusulottuvuuden reliabiliteettia arvioitaessa. Toisin kuin monissa muissa aineistoissa, muuttujat vaihtelevat liukuvalla asteikolla 0-10. Näin ollen tutkijat voivat valita useammasta mahdollisesta analyysimenetelmästä tutkimukseensa sopivimman vaihtoehdon.

Seuraavassa käsittelen sekä kansalaisten välisen että yhden institutionaalisen luottamuksen tyyppiä esiintymistä ESS-aineistossa mukana olevissa maissa. Käytän vertailussa maiden rakenne- ja kokooerot vakioivia painokertoimia, mikä on ESS-maavertailuja tehtäessä ensiarvoisen tärkeää. Molemmat painokertoimet ovat aineistossa

mukana omina muuttujinaan ja suhteellisen vaivattomia käyttää.

Kuviossa 1 tarkastelen maa-kohtaisten keskiarvojen avulla yleistyneen luottamuksen vaihtelua eri maissa. Tulokset vahvistavat muista tutkimuksista tuttua käsitystä, jonka mukaan Pohjoismaat ovat yleistyneen luottamuksen kasauma-alueita, kun monet Etelä-Euroopan maat jäävät asteikon häntäpäähän. Vaihtelu ei esiinny kuitenkaan pelkästään pohjoisen ja etelän välisellä akselilla. Koko aineiston keskiarvon ollessa väestötasolle painotettuna 4,72 erityisesti entiset itäblokin maat loistavat poissaolollaan keskimääräistä korkeamman yleistyneen luottamuksen puolelta.

Yleistyneen luottamuksen lisäksi myös luottamusta instituutioihin pidetään keskeisenä sosiaalisen pääoman edistäjänä. Yhdessä yleistyneen luottamuksen ja kansalaisosallistumisen kanssa sen on nähty muodostavan vuorovaikutussuhteita, joissa sosiaalinen pääoma kasvaa. Vaikutussuhteiden suunnasta onkin vaihtoehtoisia tulkintoja: milloin sosiaalisen pääoman lähteinä nähdään kansalaisyhteiskunnan tasolla syntyvä yleistynyt luottamus, milloin instituutiot.

Kansallisia instituutioita kohtaan osoitettua luottamusta on mitattu ESS:ssä luottamuxella eduskuntaan (parlamenttiin), oikeusjärjestelmään, poliisiin ja poliittikkoihin. Kansainvälisistä instituutioista mukana ovat Euroopan parlamentti ja Yhdistyneet kansakunnat. Kuviossa 2 esitän 22 maan maakohtaiset keskiarvot luottamuksesta parlamenttiin. Koko aineiston keskiarvo on väestötasolle painotettuna 4,63. Tulos parlamenttiin luottamisen jakautumisessa on pitkälti sama kuin yleistyneen luottamuksen kohdalla, joskaan ei aivan yhtä yksiselitteinen. Pohjoismaat sijoittuvat vertailussa edelleen korkealle. Asteikon häntäpäässä olevien maiden järjestys näyttää riippuvan nyt vähemmän maantieteellisistä tai historiallisista tekijöistä. Vaihtelu johtunee osittain politiikan aaltoliikkeisiin liittyvistä tekijöistä. Toisaalta monet tutkijat ovat korostaneet erityisesti pohjoismaisen sosiaalisen pääoman institutionaalista ulottuvuutta.

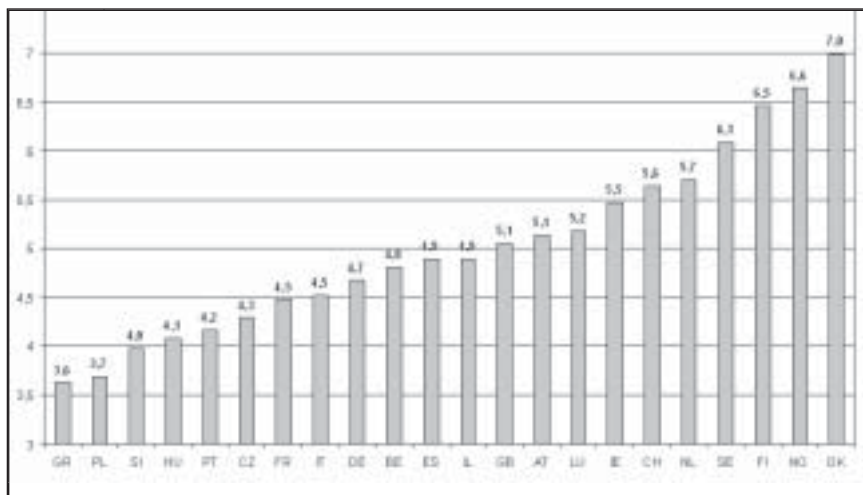
TUKEA TULKINTOIHIN SOSIAALISEN PÄÄOMAN LUONTEESTA

Kun sosiaalinen pääoma on alkanut vakiintua itsenäiseksi

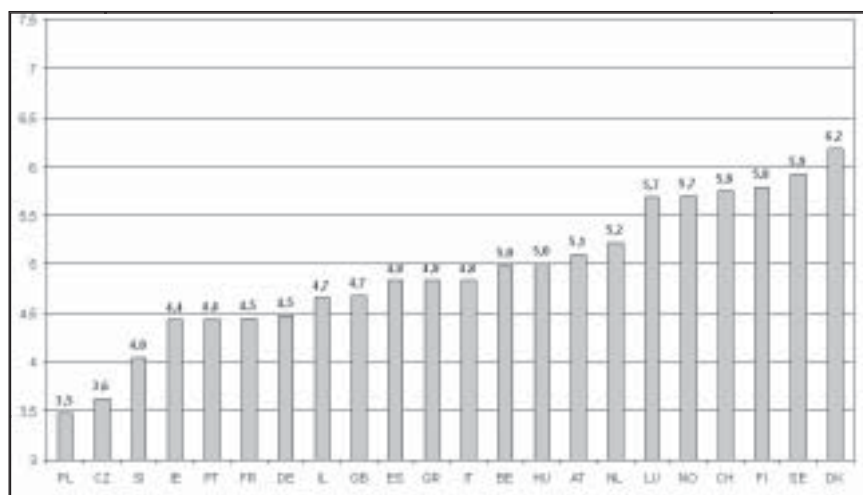
AN MAISSA

tutkimuskentäksi, on ilmennyt myös vaatimuksia systemaattisuuden lisäämiseksi tutkimusalalla. Myös edellytykset systemaattisempien tutkimusten tekoon ovat huomattavasti parantuneet. European Social Survey on sekä kattavuutensa että huolellisesti suunniteltujen mittariensa puolesta yksi varteenotettava mahdollisuus tutkijalle, olipa sitten kysymys perinteisten sosiaalisen pääoman mekanismien tutkimuksesta tai uusien sovelluskohteiden löytämisestä.

Lopuksi vielä pieni vinkki. Sosiaalisen pääoman parissa ahertavia tiedenaisia ja -miehiä saattaa kiinnostaa myös, että vuonna 2005 ilmestyvässä aineiston toisessa aallossa on uutena moduulina mukana muun muassa taloudelliseen toimintaan liittyvää luottamusta mitaava kysymyspatteri. ■

Kuvio 1. Yleistynyt luottamus 22 eri maassa. Maakohtaiset keskiarvot (vaihteluväli 0-10).²

Kuvio 2. Luottamus parlamenttiin 22 eri maassa. Maakohtaiset keskiarvot (vaihteluväli 0-10).²

Viitteet:

1. Social Sciences Citation Index:

<http://isi10.isiknowledge.com/portal.cgi>

2. Vertailtavien maiden kaksikirjainlyhenteet:

AT = Itävalta, BE = Belgia, CH = Sveitsi, CZ = Tšekki,
DE = Saksa, DK = Tanska, ES = Espanja, FI = Suomi,
FR = Ranska, GB = Yhdistynyt kuningaskunta, GR = Kreikka,
HU = Unkari, IE = Irlanti, IL = Israel, IT = Italia,
LU = Luxemburg, NL = Alankomaat, NO = Norja, PL = Puola,
PT = Portugali, SE = Ruotsi, SI = Slovenia

Kirjoittaja: Antti Kouvo (VTM) toimii Turun yliopiston sosiologian laitoksen tutkijana Suomen Akatemian rahoittamassa Sosiaalinen pääoma ja kollektiivisen toiminnan logiikka -tutkimushankkeessa.

Euroopan unionin henkilö-tietodirektiivi vahvistettiin 1996. Se asettaa tavoitteet ja reunaehdot jäsenvaltioiden tietosuojaan toteuttamiselle. Käytännössä jäsenmaat itse päättävät tietosuojaan toteuttamisen muodoista ja keinoista.

Termejä:

Henkilötiedoilla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä, hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä, hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Suostumusvaatimus: Periaatteellisenä lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittely on sallittua ensisijaisesti vain rekisteröidyn tietoisella suostumuksella. Jäsenmaat voivat antaa tieteelliselle tutkimukselle tämän suhteen tarkoin säänneltyjä erivapauksia.

Käyttötarkoitussidonnaisuus: Tiettyä tarkoitusta varten kerättyjä ja talletettuja henkilötietoja saa käyttää vain siihen tarkoitukseen, jota varten ne on kerätty.

Informointivelvoite: Kun tietoja kerätään suoraan tutkittavilta, informointi tapahtuu suostumusta pyydettyä. Vaikka tietoja saataisiin suoraan viranomaisilta tieteelliseen tutkimukseen, tutkittavien informointi pitää aina mahdollisuuksien mukaan suunnitella. Suomessa informointivelvoitteesta voidaan poiketa vain, jos osoitetaan informoinnin olevan mahdotonta tai sen osoitetaan vaativan kohtuutonta vaivaa esimerkiksi tutkittavien suuren määrän vuoksi.

ARJA
KUULA

Eurooppalainen yhteistyöverkosto NESSIE (Network of Economic and Social Science Infrastructures in Europe) kokosi viime toukokuussa oikeustieteilijöitä ja tietoarkeistojen ja tutkimuslaitosten edustajia keskustelemaan Euroopan unionin henkilötietodirektiivin soveltamisesta tutkimuksessa. Seminaarin nimenä oli Data Protection and Data Access Regulations and Guidelines. Tilaisuuden järjesti Norjan tietoarkeisto, jolla on pitkäaikainen kokemus yhteistyöstä tutkimuksen tietosuojakysymyksissä maansa tietosuojaviranomaisten kanssa.

NESSIE:n koordinaattori Marcia Taylor mainitsi avauspuheessaan verkoston yhdeksi tavoitteeksi yhteisesti luodut hyvät tieteelliset käytännöt eurooppalaiselle vertailevalle tutkimukselle. Kaksipäiväisen seminaarin esitykset ja keskustelut toivatkin esille tutkimuksen tietosuojaan eri käytäntöjä, yhteisiä peruslähtökohtia ja myös huolenaiheita.

KANSALAISILLA HYVÄ LUOTTAMUS TUTKIMUKSEN TIETOSUOJAAN

Henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen olemassaolo sinänsä ei keskustelijoita huoletannut. Ihmistieteet tarvitsevat toisinaan perustellusti henkilötietoja tutkimukseen. Osallistujien käsityksen mu-

kaan ihmiset ovat jopa halukkaita antamaan tietojansa tutkimuksen tarpeisiin.

Isossa-Britanniassa tehdyn tutkimuksen perusteella brittejä huolettaa eniten tietojensa joutuminen markkinoinnin ammattilaisen käsiin. Toisaalta he ovat huolissaan siitä, että tutkimustarkoituksiin kerättyjä tietoja ei ehkä hyödynnetä riittävästi tieteellisessä tutkimuksessa.

Tutkijoiden ei kuitenkaan tule käyttää vallitsevaa luottamusta tarkoituksettomasti hyväkseen. Heidän kannattaisi pohtia entistä tarkemmin, tarvitsevatko he tutkimuskysymyksiin vastatakseen välttämättä tutkittavien henkilötietoja. Lisäksi keskustelijat pitivät parhaana aineistonkeruun lähtökohtana tutkittavan itsensä antamaa suostumusta tietojensa käyt-

YHTEISET HYVÄT KÄYTÄNNÖT EUROOPPALAISELLE VERTAILEVALLE TUTKIMUKSELLE

töön. Yksilö saattaa kokea yksityisyytensä loukatuksi, vaikka tutkija ei lain mukaan rikkoisi tietosuojaa.

Keskusteluissa ensisijainen huoli koski sitä, onko henkilötietoja sisältävien aineistojen käytöstä ja säilyttämistavoista informoitu tutkittavia asianmukaisesti. Tästä tutkijoilla todettiin olevan vielä paljon oppimista. Toinen huolenaihe olivat yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkimusaineistoja koskevat, usein sattumanvaraiset, tietoturvakäytännöt. Käytännöt voivat olla laitoskohtaisia, pahimmillaan projekti- tai tutkijakohtaisia.

DIREKTIIVIN TULKINNASSA EROJA

Henkilötietodirektiivin pääsääntönä on tutkittavan suos-

tumus tietojensa luovuttamiseen. Direktiivi antaa kuitenkin mahdollisuuden sallia poikkeuksia suostumusvaatimuksen täyttymisestä, kun henkilötietoja käytetään tieteellisessä tutkimuksessa. Eri maissa tätä mahdollisuutta tulkitaan hieman eri tavoin.

Suomessa viranomaisten keräämiä henkilötietoja saa viranomaisen luvalla tarkoin määritellyin edellytyksin tieteellisen tutkimuksen käyttöön. Sen sijaan esimerkiksi lomakekyselyllä tutkittavilta saatuihin tietoihin ei voi yhdistää viranomaisen rekisteritietoja, ellei tästä ole sovittu erikseen tutkittavien kanssa.

Tanskassa tutkittaville annettua informaatiosta poikkeava henkilötietojen yhdistäminen ja käsittely sallitaan, kun kyseessä on tieteellinen tutkimus eikä kyselytietoja yhdistetä ihmisiltä saatuihin veri- tai kudoksetietoihin, vaan muunlaisiin rekisteritietoihin. Yhteiskunnallinen hyöty siis painaa vaa'assa eniten.

Norjassa tietosuojaa koskeva lainsäädäntö ja sen soveltaminen käytäntöön on ehkä Euroopan tiukinta. Siellä henkilötietoja keräävistä tutkimuksista pitää tehdä virallinen selvitys, miten tutkimuksessa huolehditaan tietosuojasta sekä tutkimusetiikan että lainsäädännön

näkökulmasta. Vaatimus koskee myös opinnäytetöitä.

Kuten Euroopassa yleensä, arkaluonteisia tietoja sisältävien aineistojen tutkimuskäyttö on myös Norjassa hyvin tarkoin säädeltyä. Päinvastoin kuin Tanskassa, tulkintatilanteessa norjalaisessa vaa'assa yksilön tietosuoja ja tietojen alkuperäinen käyttötarkoitus painavat aina enemmän kuin yhteiskunnalliset tutkimustarpeet.

YHTEISIÄ SÄVELIÄ ETSITÄÄN

Maiden välisistä eroista huolimatta osallistujat olivat yksimielisiä henkilötietodirektiivin peruslähtökohdan eli tutkittavan antaman suostumuksen sisällön keskeisestä merkityksestä. Sillä mitä tutkittaville kerrotaan kerättävien tietojen käyttötarkoituksesta ja käsittely- ja suojaustavoista, vaikuttaa suoraan henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen elinkaareen ja käyttömahdollisuuksiin. Ottamalla tämän huomioon jo tutkimushankkeen suunnittelussa tutkijat välttäisivät valtaosan rajoitteista ja rasitteista, joita he kokevat tietosuojan tutkimukselle asettavan.

Vaikka direktiiviä ei olla lähiaikoina muuttamassa, seminaarin osallistujat toivoivat yhdenmukaisempaa tulkintaa

direktiivin tieteelliselle tutkimukselle suomien erivapauksien sisällöstä. Selkeitä minimehtoja ja -määreitä toivottiin esimerkiksi termeille 'yksilöity käyttötarkoitus' ja tutkittavan 'suostumus'. Nykyisin tulkitaan eri tavoin muun muassa sitä, milloin tietojen käyttötarkoitus muuttuu, milloin ei.

Loppukeskusteluissa korostettiin tietosuojakäytäntöjen merkitystä sekä kansalisten luottamuksen säilymiselle että tutkijan omalle oikeusturvalla. Norja todettiin maaksi, jossa on hyvin tiukasti säädelty tutkimuksen tietosuoja. Silti siellä tehdään paljon yhteiskuntatieteellistä tutkimusta rekisteriaineistoilla. Tarkat tietosuojakäytännöt eivät välttämättä olekaan este, vaan edellytys monipuoliselle tieteelliselle tutkimukselle. ■

Kaikki tilaisuuden esitykset ja yhteenvetoraportti ovat luettavissa NESSIE:n sivuilla <http://nessie.essex.ac.uk> kohdassa Roundtable 3.

Tiedonkeruu verkossa -koulutus

VERKKOKYSELY VAATII TEKIJÄLTÄÄN OSAAMISTA

Jokainen netinkäyttäjä on törmännyt verkkokyselyihin – lehtien pikakyselyihin, asiakastytyväisyyttä mittaaviin mielipidetiedusteluihin tai laajoihin, tutkimuksellisiin Internet-kyselyihin. Kun on vastannut muutamaan, huomaa pian, että samalla kun www-tekniikka avaa uusia mahdollisuuksia, se myös asettaa uusia rajoituksia. Huonosti suunniteltuun verkkokyselyyn vastaaminen on pahimmillaan turhauttavaa ja epämielikästä.

Verkkokyselyn suunnitteluun pätevät pitkälle samat opit kuin perinteisen postikyselyn tekemiseen. Mutta erojakin on – ja jos ne jättää huomioonottamatta, tulos on yleensä epäkäytännöllinen tai jopa harhaanjohtavia havaintoja antava. Välineen ominaispiirteet kannattaa opetella ja käyttää hyödykseen.

Tampereen yliopistossa on kolme vuotta koulutettu opiskelijoita suunnittelemaan ja toteuttamaan verkkokysely. Kurssin ideoi ja laitto alkuaan tietoaarkiston johtaja Sami Borg. Koulutus on toteutettu opetusministeriön rahoittaman YHTIS-, eli Yhteiskuntatieteilijöiden työllistyminen tietoyhteiskunnassa -hankkeen osana ja se on suunnattu yhteiskuntatieteellisen koulutusalan opiskelijoille. Mukana on silti ollut joka vuosi opiskelijoita muiltakin aloilta, kuten suomen kielestä, teatterin- ja draamantutkimuksesta ja yrityksen

hallinnosta. Poikkitieteisyys on koettu rikkaudeksi ja se on tuonut ryhmätöihin uusia näkökulmia ja syvyyttä.

Opetus keskittyy verkkokyselyn käyttöä puoltaviin aiheisiin ja kyselylomakkeen toimivuuteen. Verkkokyselyssä on huolella mietittävä vastaajajoukon tavoittamista, otoksen muodostamista ja anonymiteettiä. Sähköisen datan on myös tallennettava virheittä, koska täytetyistä lomakkeista ei jää reunamerkinä tulkittaviksi. Toimiva lomake antaa riittävät vastausohjeet, tarjoaa mahdollisuuden muuttaa annettua vastausta, kertoo kyselyn etenemisestä ja siinä käytetään kysymystyyppiin sopivia www-elementtejä. Huono suunnittelu vieraannuttaa vastaajan.

KOULUTUS NOUTATTELEE TUTKIMUKSEN KAARTA

Kurssin tavoitteena on antaa valmiuksia työelämää varten. Siksi mukana on jaksoja, joissa keskitytään niihin tietoteknisiin ja tiedonkeruun valmiuksiin, joita työelämässä tarvitaan. Luennoimassa on vuosittain käynyt joku Tampereen yliopistosta valmistunut ”mallikappale”.

Johdanto-osion jälkeen kurssi seuraa kohtuullisen normaalia tutkimuksen teon kaarta. Ensiksi pienryhmät kehittävät itselleen tutkimusaiheen ja

kohderyhmän, sitten luonnostelevat kyselylomakkeen. Vastakun kysymyksenasettelu on hyväksytty, siirrytään sen toteuttamiseen verkossa. Aluksi koulutuksessa käytettiin perinteisiä HTML:n lomake-elementtejä ja tietoarkistossa ohjelmoitua lomakkeenkäsittelijää. Tänä vuonna kysely toteutettiin E-lomake-ohjelmistolla.

Vastuupettajan lisäksi kurssilla on HTML- ja SPSS-ohjelmistosta sekä pienryhmäohjauksesta vastaavat opettajat. Harjoitustöiden eri vaiheet hyväksytetään opettajilla. Näin ote kunkin ryhmän työhön säilyy koko ajan.

Valmiit lomakkeet julkaistaan verkossa. Kunkin ryhmän vastuulla on rekrytoida kyselynsä tarpeeksi vastaajia. Ryhmät keräävät joko aidon aineiston tai harjoitusaineiston, jossa muut kurssilaiset toimivat vastaajina. Suurin osa on suunnattu aidolle yleisölle, kuten ainejärjestöille, kaupungin palveluyksiköille tai yrityksen henkilöstölle. Minimitavoitteena on saada dataa kolmekymmentä havaintoyksikköä. Kurssilla on koottu yli 300 vastaajan aineistoja ja jopa pro gradu -työn aineistoja.

Kurssin suorittamiseksi ryhmät kirjoittavat kootusta aineistosta lyhyen raportin. Tämä vaatii aineiston käsittelyä tilasto-ohjelmistolla. Raportin vaatimustaso on kohtuullisen matala. Arvioinnissa päähuomio on kiinnitetty muotoseikko-

hin, kuten millä tarkkuudella ja minkälaisilla ilmauksilla tuloksia esitetään ja miten kuvioita ja taulukoita tulisi käyttää.

Kurssi on laajahko, kolme opintoviikkoa, ja vaatii opiskelijoilta luentojen ohella omaa aikaa. Jotkut aloittaneista keskeyttävät sangen pian – osa siirtyyään työelämään. Tätä työelämään valmistavalla kurssilla tuskin voi katsoa pahalla. Jäljelle jääneet ovat yleensä motivoituneita, mitä voikin odottaa, kun kurssi ei ole pakollinen, mutta on silti työläs. Pienryhmiä on ollut vuosittain kymmenkunta. Tänä vuonna kurssi oli lukukauden mittainen ja aiempien vuosien aikatauluongelmat vähenivät. Samalla tarjoutui mahdollisuus eriyttää tietotekninen peruskäsitteiden opetus ja HTML-koulutus varsinaisesta verkkokyselyn tekemisestä. Ratkaisu osoittautui palkitsevaksi.

KOULUTUKSESTA SAATU PALJON KIITOSTA

Kerätty palaute on ollut miltei pelkästään kiittävä. Ensimmäiseksi tämä saa epäilemään keruunstrumentin pätevyyttä, mutta kun epävirallinenkin palaute viittaa samaan suuntaan, keuhut voitaneen hyväksyä.

Moitteita on tullut kiireestä tai siitä, ettei johonkin osa-alueeseen tai työkaluun ole ehditty perehtyä riittävästi. Lisäajalle

Menetelmäkursseja ulkomailla

olisi toki aina tarvetta, mutta koulutuksen työelämällisen luonteen vuoksi on hyvä, että välitapit on saavutettava tietyssä ajassa ja kurssilaiset joutuvat tekemään paljon työtä itsenäisesti. Kurssilla on mukana värikäs joukko opiskelijoita, ja monella on toiveena oppia vielä enemmän verkkosivujen tekemisestä ja ylläpitämisestä. Palautteessa kaivataankin lisää verkkojulkaisun opetusta.

YHTIS-hankkeen rahoituksen päätyttyä on avoinna, miten vastaavaa opetusta voidaan jatkaa. Intensiivisen luonteensa ja ryhmätöiden laajuuden vuoksi kurssi ei sovellu tiedekuntien yleisopintoihin. Luontevammin se sopisi täydentäväksi koulutukseksi, jossa oppimaansa opiskelijat voisivat hyödyntää jopa opinnäytetöissään. Menetelmäopintojen perusteet ja jokin seminaari pitäisi olla suoritettuna, jotta ote tutkimuksen tekoon on valmiina. Opettajilta kurssi vaatii laajaa asiasisällön ja tekniikan osaamista. Toivottavasti koulutusta voidaan tarjota opiskelijoille tulevaisuudessaakin, sillä oppimisen tarve ei ole katoamassa mihinkään. ■

Kirjoittaja on Tiedonkeruu verkossa -koulutuksen vastuupettaja ja FSD:n tietoverkkoasiantuntija.

Yhteiskuntatieteellistä menetelmäopetusta ensi keväänä ja kesänä tarjoavat muun muassa ICPSR, Essexin yliopisto, Oslon yliopisto ja Saksan tietoarkisto ZA. Kansainväliset kurssit sopivat parhaiten jatko-opiskelijoille tai opinnoissaan hyvin edistyneille.

ICPSR Summer Program

ICPSR (Inter-university Consortium for Political and Social Research) on Michiganin yliopiston yhteydessä Ann Arborissa toimiva kansainvälinen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskus. ICPSR:n kesäkurseilla annetaan koulutusta erilaisista kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmistä kuten peliteoriasta, regressioanalyysistä, monimuuttujamenetelmistä, epälineaarisista systeemeistä, aikasarja-analyysistä ja alueellisen tiedon analysoinnista. Kurssiesite ilmestyy alkuvuodesta. FSD on varautunut avustamaan hakijoita kurssimaksuissa. Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/ajankohtaista/ICPSR.html>

University of Essex Summer School in Social Science Data Analysis and Collection

Essex Summer School on toiminut jo yli 30 vuotta Essexin yliopistossa Englannissa. Kurssitarjonta on laaja, tarjolla on useita erilaisia kvalitatiivisten ja kvantitatiivisten tutkimusaineistojen

keräämisen ja analyysimenetelmien kurseja. Vuoden 2005 kurseista tiedotetaan tammikuussa. Lisätiedot: <http://www.essex.ac.uk/methods/>

Oslo Summer School in Comparative Social Science Studies

Oslo kurssit on suunnattu vertailevasta yhteiskuntatieteellisestä tutkimuksesta kiinnostuneille. Kesän 2005 ohjelmasta on kesäkurssisivuilla jo ennakkotietoja. Ilmoittautumislomake julkaistaan verkossa tammikuussa. Lisätiedot: <http://www.sv.uio.no/sv/oss/>

33rd Spring Seminar at the Zentralarchiv

Kölnin kevätseminaari pidetään 14.2.–4.3.2005. Viikon kestävä kurssi, yhteensä kolme moduulia, on tarkoitettu edistyneistä data-analyysimenetelmistä ja niiden soveltamisesta kiinnostuneille yhteiskuntatieteilijöille. Lisätiedot: <http://www.gesis.org/Veranstaltungen/ZA/FS/index.htm> ■

KANSALAISVAIKUTTAMISEN TUTKIMUSTA TARVITAAN LISÄÄ

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto alkoi vuoden 2004 keväällä kartoittaa oikeusministeriön toimeksiannosta kansalaisvaikuttamisen tutkimusta. Ministeriö julkaisi syksyllä hankkeen tuloksena tietoaarkiston johtajan Sami Borgin toimittaman raportin Mahdollisuuksien maa: Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisvaikuttamisen tutkimuksesta.¹ Se esittelee eri aloilla Suomessa tehtyä kansalaisvaikuttamisen tutkimusta 1990-luvun alusta lähtien ja selvittää nykyisiä tutkimustarpeita. Raportti sisältää myös viisi asiantuntijanäkökulmaa kansalaisvaikuttamisen tutkimukseen.

Tietoaarkisto keräsi kartoitusta varten tutkimusaineisto- ja julkaisutietoja tietokantahauilla. Se tiedotti hankkeesta myös laajasti sähköpostilistoilla ja pyysi tutkijoita ilmoittamaan omia julkaisujaan ja hankkeitaan FSD:n Internet-sivuilla olevilla lomakkeilla.

KUVA: ERKKIKARÉN

Ohjelmajohtaja Seppo Niemelä piti Kansalaisvaikuttamisen tutkimustarpeet -seminaaria erittäin onnistuneena.

SEMINAARI LISTASI TUTKIMUSTARPEET

Syyskuun puolivälissä yli 70 asiantuntijaa kokoontui Tampereelle tietoaarkiston organisoimaan Kansalaisvaikuttamisen tutkimustarpeet -seminaariin. Osallistujat esittelivät käynnissä olevia hankkeitaan ja pohtivat työryhmissä alansa tutkimustarpeita asiantuntija-artikkeleiden pohjalta. Työryhmien teemat olivat: a) kansalaisvaikuttaminen, nuoret ja kasvatusta, b) osallistuminen, vaikuttaminen ja viestimet, c) vaikuttaminen ja hallinto, vaalit ja poliittiset instituutiot, d) kansalaistoiminta ja kansalaisjärjestöt ja e) kunnallisdemokratian tutkimushaasteet. Seminaarin osallistujat edustivat laajasti

eri tieteenalaja sekä yliopistoja ja muita alan tutkimusorganisaatioita. Omien hankkeiden esittelyn ohella seminaariväki sai tilaisuuden täydentää ja kommentoida raportin käsikirjoitusta ja koottua julkaisu-luettelo. Valmiiseen raporttiin liitettiin lisäksi työryhmämui-tiot, joihin työryhmien puheenjohtajat ja sihteeri kokosivat keskusteluissa esiin tulleet tutkimustarpeet.

Tutkimuskartoitus ja seminaari osoittivat, että kansalaisvaikuttamista tutkitaan Suomessa yhä useammista näkökulmista. Toisaalta, tutkimatonta riittää osallistujien mielestä useampaankin tutkimusohjelmaan.

HALLITUKSEN POLITIikka- OHJELMAT

Istuvalla hallituksella on neljä eri ministeriöiden johtamaa poikkihallinnollista politiikkaohjelmaa, jotka pyrkivät edistämään tietoyhteiskunnan kehitystä, työllisyyttä, yrittäjyyttä ja kansalaisvaikuttamista.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa johtaa oikeusministeriö. Valtioneuvosto hyväksyi ohjelman sisällön huhtikuussa 2004. Sen tarkoituksena on lisätä äänestysaktiivisuutta ja parantaa kansalaisten vaikuttamismahdollisuuksia myös vaalien välillä. Toimintaa suunnataan erityisesti niihin kansalaisryhmiin, joiden vaikuttamis- ja osallistumisak-

TUOREIMMAT KANSAINVÄLISET AINEISTOT BRITTITUTKIJOIDEN SAATAVILLA

ESDS Internationalin portfolioilla yli 2500 käyttäjää

tiivisuuden taso on ollut alhainen. Tällä hetkellä on käynnissä parikymmentä kehitys- tai tutkimushanketta.

Raporttiin, näkökulma-artikkeleihin ja hankekuvauksiin voi tutustua FSD:n kotisivuilla. Hallituksenpolitiikkaohjelmiin ja niiden tiimoilta järjestettäviiin tapahtumiin ja hankkeisiin voi tutustua valtioneuvoston verkkosivuilla². ■

Viitteet

1. Borg, Sami (toim.) (2004). Mahdollisuuksien maa: Kartoitusta ja puheenvuoroja suomalaisvaikututtamisen tutkimuksesta. Oikeusministeriö / Kansalaisvaikututtamisen politiikkaohjelma.
2. Raportti ja lisätietoja hankkeesta on luettavissa tietoarkiston Internet-sivuilla osoitteessa: <http://www.fsd.uta.fi/ajankohtaista/hankkeet/KVPO/>. Lisätietoja politiikkaohjelmista: [http://www.vn.fi/Kansalaisvaikututtamisen politiikkaohjelma oikeusministeriön sivuilla: http://www.om.fi/20440.htm](http://www.vn.fi/Kansalaisvaikututtamisen_politiikkaohjelma_oikeusministerion_sivuilla:)

Kansainvälisen vertailuvan tutkimuksen edellytykset paranivat Isossa-Britanniassa melkoisen harppauksen, kun ESDS International perustettiin kesällä 2003. Sen valtakunnallinen aineistopalvelu tarjoaa kaikille akateemisen yhteisön jäsenille pääsyn keskeisiin kansainvälisten organisaatioiden tuottamiin tilastoaineistoihin.

Sen aineistoportfoliossa on OECD:n, Maailemanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston, Yhdistyneiden kansakuntien, YK:n teollistamisjärjestön (UNIDO:n) ja Kansainvälisen työjärjestön tuoreita aineistoja.

Yksittäiset käyttäjät kirjautuvat portfolioon Athens-järjestelmän kautta. Sen avulla tunnustetaan käyttäjät Britannian akateemisen yhteisön jäseniksi, ja he pääsevät selaamaan ja käyttämään useimpia portfolio tietokantoja yhden käyttäjäliittymän kautta. Käyttöliittymä, Beyond 20/20 WDS, toimii tavallisessa selaimessa.

ESDS International on yksi Ison-Britannian neljästä talous- ja yhteiskuntatieteellisten alojen valtakunnallisesta aineisto-

palvelusta, jotka on organisoitu saman Economic and Social Data Service -katto-organisaation, eli ESDS:n, alaisuuteen. Muut palvelut ovat: ESDS Government, ESDS Longitudinal ja ESDS Qualidata.

ESDS INTERNATIONAL PERUSTETTIIN OTOLLISEEN AIKAAN

Kansainvälisen aineistoporttaalin rakentamista helpottivat muutamat ESDS Internationalin perustamisen kanssa samaan aikaan tapahtuneet seikat. Ensinnäkin kansainväliset järjestöt halusivat vastata niihin kohdistuviin avoimuuden ja läpinäkyvyyden vaatimuksiin. Toiseksi järjestöt ovat alkaneet vasta hiljattain tuottaa tilastoaineistojaan muodossa, josta ne voidaan muuntaa verkossa välitettävään muotoon. Kolmanneksi tutkimusrahoittajat Isossa-Britanniassa halusivat lisätä kansainvälisen vertailututkimuksen määrää.

ESDS Internationalin rakensin uuden portfolioensa huolella. Aiemmin tutkijoilla oli mahdollisuus käyttää rajallisempaa määrää kansainvälisiä, lähinnä taloudellisia, makrotason aineistoja. Käyttäjiltä edellytettiin myös nykyistä paljon monimutkaisemman käyttöliittymän hallintaa ja syvällisempiä tietoteknisiä taitoja.

Vuonna 2003 aineistotarjontaa laajennettiin kattamaan myös muita, yhteiskuntatieteissä keskeisiä, kansainvälisiä lähdeaineistoja. Uudet aineistot valikoitiin tarkasti. Niiden soveltuvuutta tutkimuskäyttöön arvioitiin muun muassa käymällä läpi julkaisuja ja analysoimalla niissä käytettyjä kansainvälisiä aineistoja. Apua valintaan saatiin myös viime vuonna tehdystä käyttäjäkyselystä.

SÄÄSTÖÄ JA LISÄÄ KÄYTTÄJIÄ

Aiemmin useimmat portfolioon valitut aineistot oli mahdollista saada tutkimuskäyttöön yksittäisten organisaatioiden tekemillä sopimuksilla. Esimerkiksi koko SourceOECD-tilastopakettin verkkotietokannan käyttöoikeus maksaa vuonna 2004 voittoa tuottamattomille organisaatioille 4750 euroa, järjestön verkkosivuillaan julkaiseman hinnaston mukaan. Paketin yksittäisten osien hinnat vaihtelevat runsaasta sadasta yli 800 euroon.

Yhtenäisen portfolioon rakensin onnistuivat säästämään yksittäisten organisaatioiden resursseja neuvottelemalla kansainvälisten järjestöjen kanssa koko maan kattavia sopimuksia useammaksi vuodeksi. Käyttä-

Kokemuksia ICPSR:n KOTITEHTÄ ERILAISIA O

jämäärien kasvaessa säästöllä saavutettu hyöty vain kasvaa.

ESDS Internationalin verkkopalvelun käyttäjämäärät lähitivät voimakkaaseen kasvuun vuoden 2004 alussa. Tammi-huhtikuussa yksittäisten rekisteröityneiden käyttäjien määrä nousi usealla sadalla yli 1300 käyttäjään. Lokakuussa käyttäjiä oli yli 2500, ja kasvu jatkuu edelleen. Alkuvuoden tilastojen perusteella käyttäjistä suurin osa on yliopistojen henkilökuntaa ja jatko-opiskelijoita.

HARVINAISTA AINEISTOPALVELUA

Vastaavaa koko maan kattavaa kansainvälisten organisaatioiden tuottamien aineistojen jakelusopimusta suunnitellaan Brasiliassa. Toistaiseksi brittitutkijat ovat kuitenkin erityis- asemassa koko maailmassa.

Suomessa muun muassa Tampereen yliopistojen kirjasto tarjoaa pääsyn SourceOECD-tietokantaan, joka sisältää ESDS Internationalin portfoliossa olevat OECD:n tilastoaineistot. Verkkotietokantaa voi käyttää yliopiston sisällä, tutkijoiden tai kirjaston työasemilta, jolloin palvelu tunnistaa käyttäjän automaattisesti.

Esimerkiksi OECD:n neljännesvuosittaisen työvoimatilaston tuorein versio on näin suhteellisen helposti saatavil-

la. Palvelussa käyttäjä voi rakentaa omia taulukoitaan, jotka saa myös tallennettua omalle koneelleen. Tallennusmuodoksi voi valita MS Excelin, ASCII:n tai Beyond 20/20:n, joka on käytössä myös ESDS Internationalin verkkopalvelussa. Muiden ESDS Internationalin portfoliossa olevien kansainvälisten organisaatioiden tilastoihin ei pääse yhtä helposti käsiksi - ainakaan täällä Tampereella.

Mikäli suomalainen tutkija haluaa käyttää tämän esimerkkiaineiston tietoja tilaajaorganisaation ulkopuolella ilman ylimääräisiä järjestelyjä, hänen on useimmiten tyydyttävä painettuun julkaisuun. Sen voi lainata Tilastokeskuksen kirjastosta tuoreinta julkaisua lukuun ottamatta. ■

ESDS International aineistoportfolio:

IMF Direction of Trade Statistics*
IMF Balance of Payments Statistics
IMF Government Finance Statistics
IMF International Financial Statistics*
UNIDO Industrial Statistics Databases*
UNIDO Demand Supply Databases*
National Statistics Time Series Data**
OECD Main Economic Indicators*
OECD International Development*
OECD International Direct Investment*
OECD International Migration Statistics*
OECD Main Science and Technology Indicators*
OECD Measuring Globalisation Statistics*
OECD Statistics in International Trade in Services
OECD Statistics on Value Added and Employment
OECD Social Expenditure Statistics*
OECD Quarterly Labour Force Statistics*
UN Common Database
ILO Key Indicators of the Labour Market
World Bank World Development Indicators*
World Bank Global Development Finance*
Eurostat New Cronos
* Saatavana Beyond 20/20 WDS:n kautta (toukokuussa 2004)
** National Statistics Time Series -aineisto on saatavana Manchesterin yliopistossa kehitetyn SearchNS-ohjelman kautta.

Artikkelin tietolähteet:

ESDS Internationalin aineistosisältäjä kehittävä Celia Russell (MIMAS, Manchesterin yliopisto)
Susan Noble, Keith Cole, Celia Russell, Jim Schumm, Nicholas Syrotiuk, Gindo Tampubolon (2004). *Delivering the World: The Establishment of an International Data Service*. IASSIST-konferenssissa pidetty esitelmä.

Viime kesänä päätin parantaa tilastotieteen ja erityisesti peliteorian taitojani kansainvälisessä kesäkoulussa Yhdysvalloissa ICPSR:n kvantitatiivisten metodien kursseilla. Kurssit ovat kerrallaan neljän viikon pituisia ja niitä voi ottaa korkeintaan kaksi tässä ajassa. Valitsin kurssit Introduction to Statistics and Data Analysis I ja Mathematical Models: Game Theory.

Kesäkoulusta Michiganista VIÄ JA OPETTAJIA

Ensimmäisen kurssista ole-
tin olevan helpohko, jäl-
kimmäisen teettävän enemmän
töitä – ja oikeassa olinkin. Mo-
lempia kurseja oli jokaisena
arkipäivänä kaksi tuntia. Näi-
den lisäksi kävin matematiikan
luennolla 1 – 2 tuntia päiväs-
sä. Siellä muistui mieleeni lu-
kion matematiikka ja huomasin
painotuseroja maitten opetuk-
sen välillä. Kaikki kurssit teet-
tivät runsaasti töitä: lukemista
ja harjoitustehtäviä. Vapaa-ajan
ongelmia ei viikolla ollut!

PELITEORIAA RANKASTI

Peliteorian kurssi oli suunnat-
tu niille, joilla on erittäin vähän
pohjatietoa aiheesta. Suuressa
ryhmässä jotkut opiskelijoista
olivat kuitenkin muita enem-
män asiaan perehtyneitä eiväk-
kä ujostelleet sitä ilmaista. Ens-
immäistä kertaa kesäkoulussa
opettava professori päätti men-
nä etevimpien tahdin mukaan.
Saimme noin joka toinen päi-
vä haastavia kotitehtäviä, joihin
meni aikaa maksimissaan reilut
neljä tuntia. Pitkät turhauttavat
pohtimiset johtuivat usein
siitä, että tehtäviin liittyvä me-
todologia opetettiin vasta se-
uraavana päivänä ja käyttämäm-
me kirja oli osin ylimalkainen.

Opettaja sai todennäköises-
ti purevaakin kritiikkiä kurssin

jälkeen. Ehkäpä ensi vuonna
valittavana on kaksi eritasoista
peliteorian opetusryhmää, kun
aihe tuntuu opiskelijoita kiin-
nostavan.

TILASTOLLISIA AHAA-ELÄMYKSIÄ

Tilastotiedettä opetti omape-
räinen ja hyvä vanhempi opet-
taja, jolla oli takanaan kymme-
nien vuosien opetuskokemus
ja useita vuosia ICPSR:n kesä-
koulussa. Hänellä oli aivan oma
opetustyyhinsä, ja tylsätkin til-
lastotieteen käsitteet saivat uusia
ulottuvuuksia. Vaikka olen
kotiyliopistossani lukenut pak-
kolliset opintoviikot tilastotie-
dettä ja käyttänyt tilastollisia
menetelmiä työssäni, eivät mo-
net peruskäsitteet ja erityises-
ti niiden takana olevat logiikat
olleet avautuneet minulle, niin
kuin ne avautuivat tällä kurs-
silla.

Kurssiin kuului välikoe ja
loppukoe, joihin valmistau-
tumisessa auttoivat opettajaa
avustaneet tilastotieteen jatko-
opiskelijat. Kokeeseen sai tuoda
A4-kokoisen ”luntilapun”
johon tuli käsin kirjoittaa tar-
vitsemansa kaavat, ohjeet ja esi-
merkit. Paperia kirjoittaessa
tuli kuitenkin oppineeksi tar-
vitsemansa, ja sen tarve kokeen
aikana jäi todella vähiin.

OPISKELUN ULKOPUOLISTA ELÄMÄÄ

Kurssiin kuului myös muuta-
ma piknikki sekä vastaanotto-
tilaisuus ensimmäisellä viikol-
la. Muutoin kaikille yhteistä
ohjelmaa oli niukasti, ja tutus-
tuminen muihin kuin oman
kurssin opiskelijoihin oli han-
kalaa. Asuin co-operative-tal-
lossa yhdeksän muun paikallisen
tai samalla kurssilla olevan
opiskelijan kanssa aivan koulun
lähellä. Asumismuotoa voi suo-
sitella vain niille, jotka eivät vä-
littä liasta ja kuumuudesta. Mo-
nien vaihtuvien vuokralaisten
virta nimittäin jättää jälkensä,
eikä vanhassa talossa ollut il-
mastointia, joka todella olisi ol-
lut tarpeen. Toisaalta ränsisty-
neessä puutalossa asuminen on
jotenkin hyvin autenttista ame-
rikkalaista opiskelijameininkiä.

Ann Arbor on hyvin mie-
lenkiintoinen pikkukaupun-
ki, ja lähellä on monta suurem-
paa kaupunkia, kuten Detroit
ja Chicago (muutaman tun-
nin päässä) sekä kauniita ran-
toja. Viikonloppunakin on siis
paljon tekemistä. Tarvittaessa
kannattaa vuokrata auto, sillä
julkinen liikenne ei ole sitä, mi-
hin suomalainen on tottunut.

Jos kurssit kiinnostavat, van-
hoilta kävijöiltä voi kysellä neu-

voja. Kokemukseni perusteella
voin suositella osallistumista. ■

Muutama vinkki Ann Arboriin lähtevälle:

- Valitse kurssisi huolel-
la ja tutustu kurssien esi-
tietovaatimuksiin.
- Ota selvää kurssikirjois-
ta ja koeta hankkia ne Suo-
mesta mukaasi vaikka kir-
jastosta. Paikan päällä ne
tulevat kalliiksi mutta ovat
kurseilla välttämättömiä.
- Ota mukaasi (graa-
finen) hyvä laskin.
- Muista hakea FSD:n
kautta jaettavaa avustusta.
- Ota selvää maahan-
pääsyyvaatimuksista.
- Mieti tahdotko asua yk-
sin vai yhdessä muiden kans-
sa. Yhdessä asumisen hyvä
puoli on uudet ystävät ym-
päri maata ja maailmaa.
- Nauti kansainvälises-
ti tunnustetusta opetuksesta
ja innostavasta ilmapiiristä!

Kirjoittaja on Turun yliopiston val-
tio-opin laitoksen tutkimusassistentti
ja jatko-opiskelija MOPI-projektissa.

ASIAANTUNTIJAT JA ALPPIKUKKA

Tietoarkistojen asiantuntijat suunnittelevat
käsikirjaa datan käsittelyyn

**Eurooppalaisten tietoar-
kistojen yhteisjärjestö
CESSDA järjestää vuosit-
tain keväällä johtaja- ja
syksyllä asiantuntijata-
paamisen. Tämänäköinen
seminaari pidettiin
syyskuun alussa Neuchâ-
telissa, Sveitsissä. Aihee-
na oli datan käsittely ja
haaveena siihen liittyvän
yhteisen käsikirjan luomi-
nen.**

FSD:stä mukana olivat pää-
suunnittelija Jouni Sivonen
ja hankekoordinaattori Han-
nele Keckman-Koivuniemi.
Suomen ja isäntämaan edusta-
jien lisäksi seminaariin osallis-
tui sisararkistojen työntekijöitä
Ruotsista, Norjasta, Tanskasta,
Isosta-Britanniasta, Hollannista,
Saksasta, Kreikasta ja Sloveni-
asta. Myös tietoarkistot Israelista
ja Yhdysvalloista (ICPSR) olivat
edustettuna.

Seminaarissa esiteltiin arkis-
tointiprosesseja tutkimusaineis-
tojen hankinnasta materiaalin
luovutukseen jatkokäyttöön.
Pääpaino oli kuitenkin data-
tiedostojen käsittelyssä ja työ-
vaiheiden esittelyssä: missä for-
maateissa tiedostot saadaan
arkistoihin, miten niitä konver-
toidaan, millaisia käsittelytaso-
ja, ohjelmistoja ja apuohjelmia
käytetään sekä miten ratkais-
taan tiedostojen versiointi ja ai-
neistojen pitkäaikaissäilytys.

Tärkeitä huomioita esitet-
tiin myös aineistojen dokumen-
toinnista. Kattavat tiedot niin
aineistonkeruun suunnitte-
lusta, otannasta, kenttätyöstä,
vastausprosentista ja kadosta
kuin varsinaisen datatiedos-
ton muokkauksesta tekevät
yhdessä tutkimusaineistosta
luotettavan ja käyttökelpoisen.
Keskustelua käytiin myös ark-
kistojen työntekijöiden koulu-
tuksesta ja uranäkymistä.

Tietoarkistojen datankäsit-
telytavoissa on paljon yhtä-
läisyyksiä, mutta myös eroja.
Arkistot ovat erilaisissa lähtö-
kuopissa toimintavuosien, ark-
kistoitavien aineistojen luku-
määrien, käytettävissä olevien
rahojen ja henkilöstön mää-
rän suhteen. Siksi datan kä-
sittelyn käsikirjaankin liittyy
erilaisia tarpeita. Päätimme
jatkaa näiden erilaisten tarpei-
den kartoitusta. Totesimme, että
CESSDA:n verkkosivut ovat oiva
areena tietoarkistojen sisäisel-
le tiedonvaihdolle. Niille sijoit-
etaan tulevaisuudessa erilais-
ta informaatiota, ohjeistuksia
ja vinkkejä niin arkistoihmisille
kuin tutkijoillekin.

Neuchâtel sijaitsee samanni-
misen järven rannalla Alppien
ja Jura-vuoriston välissä. Syys-
kuinen sää oli aurinkoinen ja
lämmen. Erinomaisesti järjes-
tetyt seminaarimme isännät
veivät meidät ikimuistoiselle
vuoristoratretkelle sekä paah-
teiselle patikointimatkalle Ju-
ran huipuille. Maistelimme
paikallisia herkkuja: fondyytä
ja röstiperunoita. Ihastelimme
alppikukkaa ja vuorilla laidun-
tavia kellokaulaisia lehmä. ■

CESSDA:n asiantuntijasemi- naarit:

1. DDA, Odense, Tanska 1987: Tutkimusaineistot: paikallistamisesta luettelointiin
2. UKDA, Essex, Iso-Britannia 1988: Tutkimusaineistot tutuiksi, jatkokäyttö tavaksi
3. ZA, Köln, Saksa 1990: Tiedonhallinnan ja dokumentoinnin tekniikat
4. NSD, Bergen, Norja 1991: Makrotason aineistot
5. Steinmetz, Amsterdam, Hollanti 1992: Verkkotietokannat
6. SSD, Göteborg, Ruotsi 1993: Muuttujatason dokumentointi
7. BDSP, Grenoble, Ranska 1994: Tietoarkistot ja -verkot
8. UKDA, Essex, Iso-Britannia 1995: CESSDA:n yhteinen aineistoluettelo
9. DDA, Odense, Tanska 1996: Palvelukäytännöt
10. ZA, Köln, Saksa 1998: Tutkimusaineistot Internetissä: työkaluja dokumentointiin ja jakeluun
11. NSD, Bergen, Norja 1999: Aineistotyyppien laajeneva kirja
12. FSD, Tampere, Suomi 2000: Tutkimusaineistojen dokumentointi ja tietoturva
13. UKDA, Essex, Iso-Britannia 2001: Useita eri aiheita ja työryhmiä: CESSDA, DDI, LIMBER, NESSTAR, FASTER ja Qualidata
14. RODA, Bukarest, Romania 2002: Useita eri aiheita ja työryhmiä: kontrolloitujen sanastojen ja asiasanastojen käyttö CESSDA:n piirissä, käyttö lupa-asiat, maidenvälisten aineistonluovutusten käytännöt, CESSDA/EDAN, Madiera
15. WISDOM, Wien, Itävalta, 2003: Arkistojen talous ja asiakkaiden tunnistus
16. SIDOS, Neuchâtel, Sveitsi, 2004: Datat käsittely

**Listan tiedot toimitti Iris
Alfredsson Ruotsin tietoar-
kistosta.**

TUTKIMUSAINEISTOJA JA TILASTOTIETOJA VERKOSSA

Internetissä on tarjolla lukuisia erilaisia tilastotietoja ja tutkimusaineistoja. Tähän on kerätty lyhyet esittelyt muutamista verkossa saatavilla olevista yhteiskuntatieteilijöitä kiinnostavista tutkimus- ja tilastoaineistoista. Joidenkin aineistojen käyttö vaatii rekisteröitymisen.

Lisää aiheeseen liittyviä linkkejä:
<http://www.fsd.uta.fi/linkit/>

- **Afrobarometrit** ovat yli kahdessatoista Afrikan maassa kerättäviä asenteita kartoittavia vertailututkimusaineistoja, joissa teemoina ovat muun muassa demokratia, talous, sosiaalinen pääoma, rikollisuus, osallistuminen ja kansallinen identiteetti. Aineistoa on kerätty kaksi aaltoa (1999 ja 2003). Kolmas aalto kerätään ensi vuonna.
<http://www.afrobarometer.org/>

- **Comparative Study of Electoral Systems (CSES)** tarjoaa tietoa kansalaisten osallistumisesta valtiollisiin vaaleihin yli 50 maasta. CSES-aineisto mahdollistaa kansalaisten poliittisessa osallistumisessa ajan mittaan tapahtuvien muutosten analysoinnin. Aineistoa on kerätty vuosina 1996-2001 ja 2001-2005. Kolmas aineistonkeruu toteutetaan vuosina 2006-2010.
<http://www.umich.edu/~cses/>

- **European Parliament Research Group (EPRG)** perustettiin vuonna 1998, ja sen päämääränä on edistää Euroopan parlamenttia koskevaa tutkimusta. EPRG:n sivuilla on saatavilla dataa muun muassa europarlamentaarikkojen äänestyskäyttäytymisestä vuosilta 1979-2004.
<http://www.lse.ac.uk/Depts/eprg/>

- **European Social Survey (ESS)** on European Science Foundationin (ESF:n) aloitteesta syntynyt kansainvälinen tutkimusohjelma, jonka tavoitteena on haastattelututkimuksen avulla kartoittaa kansalaisten asenteita ja arvoja. Ohjelmassa kerätään vertailukelpoista tutkimusaineistoa yli 20 Euroopan maasta. Ensimmäinen keruukierros toteutettiin 2002-2003.
<http://ess.nsd.uib.no/>

- **Eurostatin tilastotietokannat**

Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston Eurostatin tietokannat ovat nyt maksutta Internetin kautta itsepalveluna kaikkien käytettävissä. Saatavilla ovat myös kaikki Eurostatin julkaisut PDF-muodossa. Itsepalvelun tukena toimii Tilastokirjastossa EU-tilastotietopalvelu.
<http://www.stat.fi/tup/esds/>

- **Luxembourg Income Study (LIS)**

sisältää mikrodataa tulonjakotutkimukseen ja työllisyystutkimukseen useista Euroopan maista. Poikkileikkaustietoja on saatavissa vuodesta 1980 alkaen. Suomalaiset tutkijat voivat käyttää aineistoja maksutta, sillä FSD vastaa Suomen jäsenmaksusta.
<http://www.lisproject.org/>

- **Penn World Table**

sisältää ostovoimapariteetteja ja kansantulotilastoja 168 maasta vuosilta 1950-2000.
<http://pwt.econ.upenn.edu/>

- **PISA International Database**

Koulutuksen kansainvälinen arviointitutkimus PISA (Programme for International Students Assessment) on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma, joka tuottaa tietoa koulutuksen tilasta ja oppimisesta. Ohjelma koostuu kolmen vuoden välein toteutettavista PISA-tutkimuksista. Vuonna 2000 tutkimukseen osallistui 28 OECD-maata ja OECD:n ulkopuolisista maista Brasilia, Latvia, Liechtenstein ja Venäjä.
http://pisaweb.acer.edu.au/oecd/oecd_pisa_data.html

- * **WebStat**

on Tilastokirjaston kokoama ja ylläpitämä tietokanta Internetin kautta saatavilla olevista tilastoista.
<http://webstat.stat.fi/>

KAIKEN MAAILMAN ARKISTOT

Euroopassa on yli kaksikymmentä tietoarkistoa. Ensimmäiset data-arkistot perustettiin 1960-luvulla, viimeisimmät 2000-luvulla. Erityisen runsaasti arkistoja on viime aikoina perustettu Itä-Euroopan maihin. Euroopassa tietoarkistot ovat yleensä yliopiston yhteydessä toimivia itsenäisiä kansallisia yksiköjä. Pohjois-Amerikassa on muutama iso data-arkisto, joiden lisäksi lähes jokaisen yliopistokirjaston yhteydessä toimii datapalvelu. Tyypillisesti tietoarkistot tallentavat ja jakavat pääosin omaa maataan koskevia tutkimusaineistoja. Yhteydenpito tietoarkistojen välillä on tiivistä. Ne kehittävät yhteistyössä esimerkiksi tutkimusaineistojen kuvailustandardeja ja -käytäntöjä sekä ratkaisuja tutkimusaineistojen hallintaan. Kansainvälisen yhteistyön ansiosta esimerkiksi eurooppalaisten arkistojen aineistot ovat myös suomalaisten tutkijoiden ulottuvilla.

UKDA

Yksi käyttäjätunnus - monta aineistopalvelua

Ison-Britannian tietoarkisto (UKDA) on vuodesta 2003 ollut osa Britannian kansallista Economic and Social Data Service -aineistopalvelua ESDS:ää. ESDS otti toukokuussa 2004 käyttöön Athens-järjestelmän, jonka avulla hallitaan datan käyttöoikeuksia ja tunnistetaan käyttäjät. Athensin avulla brittitutkijat pääsevät yhdellä käyttäjätunnuksella ja salasanalla Internetissä käsiksi ESDS:n eri resursseihin, kuten esimerkiksi UKDA:n aineistoihin, väestönlaskentadataan ja OECD:n ja IMF:n aikasarjoihin. Ison-Britannian yliopistojen ulkopuolelta tulevat voivat rekisteröityä ottamalla yhteyttä ESDS:ään. Tällöin rekisteröityminen vaatii käyttölupapapereiden allekirjoittamista ja resursseista on käytettävissä vain rajallinen osa, esimerkiksi UKDA:n arkistomat kyselyaineistot.

ESDS: <http://www.esds.ac.uk/>

UKDA: <http://www.data-archive.ac.uk/>

Athens: <http://www.athens.ac.uk/>

Qualidata: laadullisten aineistojen arkistointia jo 10 vuotta

Ison-Britannian tietoarkiston yhteydessä on toiminut jo kymmenen vuotta yksikkö, jonka tehtävä on huolehtia sosiaalitieteiden laadullisten aineistojen arkistoinnista, nykyisin Qualidata International. Yksikön päätehtävä on ollut etsiä aineistoille formaatin (ääni, kuva, paperi, digitaalinen) ja aiheen perusteella sopiva sijoitusarkisto. Osa digitaalisista aineistoista on arkistoitu itse Qualidataan. Jatkossa näin toimitaan yhä useammin, sillä tutkijoilla on tarve saada käyttöönsä laadullista aineistoa sähköisessä muodossa. Matkustus toiselle paikkakunnalle paperiaineistoja kopioimaan on kynnys, jonka he ylittävät vain tietäessään arkistoidun aineiston olevan heille aivan välttämätön.

Yksi esimerkki yksikön innovatiivisesta pioneerityöstä on verkossa käytettävissä oleva laaja 1970-luvun alussa tehty Edwardians-haastatteluaineisto. Sen tavoitteena oli aikanaan kerätä suullista historiatietoa perhe-elämästä ennen vuotta 1918. Tästä ainutlaatuisesta historiallisesta aineistosta on Qualidatan sivuilla nähtävissä digitaaliseen tekstimuotoon muunnettuja haastatteluja, valokuvakokoelma sekä ääninäytteitä haastatteluista.

Ks. <http://www.qualidata.essex.ac.uk/edwardians/about/introduction.asp>

ICPSR

MyData-käyttäjätunnistus

ICPSR otti syyskuussa 2004 käyttöön uuden käyttäjätunnistusjärjestelmän MyDatan. ICPSR:n html-muotoisia aineistonkuvailuja pääsee edelleen selailemaan ja hakemaan täysin vapaasti, mutta esimerkiksi koodikirjojen lataaminen omalle koneelle vaatii rekisteröitymisen MyData-järjestelmään. Rekisteröityminen on ilmaista. MyData-järjestelmän avulla käyttäjä voi muun muassa muokata omia asetuksiaan ja selailla omaa lataushistoriaansa. Varsinaisten datatiedostojen lataaminen suoraan omalle koneelle on edelleen rajoitettua, mutta kaikki ICPSR:n aineistot ovat suomalaisten tutkijoiden käytettävissä tietoarkiston kautta.

ICPSR: <http://www.icpsr.umich.edu/>

SSD

Ruotsin arkisto uudistuu

Ruotsin tietoaarkisto elää muutosten aikaa. Tämän vuoden huhtikuun alusta alkaen arkiston toimintaa on johtanut uusi ohjausryhmä, jonka tehtävänä on suunnitella arkiston tulevaisuutta. Jo aiemmin Ruotsissa toteutettiin tietoaarkiston arviointi. Ohjausryhmän puheenjohtaja professori Björn Gustafsson vieraili FSD:ssä elokuussa tutustumassa suomalaisiin käytäntöihin.

SSD: <http://www.ssd.gu.se/>

Steinmetz

Hollannin datapalveluja organisoidaan uudelleen

Hollannin perinteinen tietoaarkisto Steinmetz vaihtaa jälleen isäntäorganisaatiota. Vuoden 2005 alusta alkaen se on osa uutta kansallista yksikköä, jonka tehtävänä on edistää tutkimusdatainfrastruktuuria sosiaalisen ja käyttäytymistieteiden ja humanististen tieteiden alalla. Uusi organisaatio on saanut nimekseen DANS, eli Data Archiving and Networked Services.

Steinmetz: <http://www.niwi.knaw.nl/en/maatschappijwetenschappen/steinmetzarchief/>

GESIS

Palvelua Itä-Euroopan tutkijoille

Saksan yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen tukipalvelujen (GESIS:n) alaisuudessa toimiva Service Agency Eastern Europe edistää Itä- ja Länsi-Euroopan välistä tutkimusyhteistyötä. Sen tehtävänä on yhteiskuntatieteellisen tiedon ja tutkimusaineistojen välittäminen sekä vertailevan tutkimuksen tukeminen. Palvelut ja yhteistyöohjelmat suuntautuvat erityisesti Bulgariaan, Kroatiaan, Tšekkiin, Puolaan, Romaniaan, Venäjään, Slovakiaan, Sloveniaan, Ukrainaan, Unkariin, Valkovenäjään ja Baltian maihin.

Tänä vuonna Service Agency Eastern Europe julkaisi entisen Itä-Euroopan maissa kerättyistä Eurobarometreista tuotetun trendiaineiston: Central and Eastern Eurobarometer 1990–1997:

TRENDS CEEB 1-8. Uutta on myös Itä-Euroopan maiden vaalitutkimukset 1989–2002 CD-ROM. Trendiaineisto on saatavana FSD:stä FSD0255 Keski- ja Itä-Euroopan Eurobarometri-tilastot 1990–1997 -nimellä.

GESIS Service Agency Eastern Europe: http://www.gesis.org/en/gesis_branch_office/index.htm

SIDOS

Dataa Sveitsin arkiston Nesstar-palvelimelta

Sveitsin tietoaarkisto, SIDOS, on ottanut käyttöön kotisivuillaan Nesstar-palvelun. Aineistoluetteloita voi selata Nesstar WebView-käyttöliittymällä ja aineistojen kuvailutietoja, pdf-dokumentteja, voi ladata koneelleen rekisteröitymättä käyttäjäksi. Mikäli haluaa myös dataa suoraan verkosta, pitää rekisteröityä. Sveitsiläiset saavat Nesstar-palvelimen käyttäjätunnuksen ja salasanan muutamassa minuutissa verkkolomakkeen lähettämisen jälkeen. Muiden rekisteröitymisprosessi vie pari vuorokautta. SIDOS:n Nesstar-palvelimella on toistaiseksi vain Sveitsin ESS-, Eurobarometri- ja vaalitutkimusaineistoja.

<http://nesstar.sidos.ch/TEST/menu-e.jsp>

ASSDA

Aineistoja Aasian ja Tyynenmeren alueelta

Vuonna 1981 perustettu Australian tietoaarkisto sulautui vuonna 2001 Yhteiskuntatieteelliseen tutkimuskeskukseen (ACSPRI Centre for Social Research, ACSR). Keskus tekee ja tukee taloudellisesti alansa empiiristä tutkimusta.

ASSDA saa tutkimusaineistoja erilaisilta organisaatioilta: yliopistoilta, markkinatutkimusyrittäjiltä ja valtionhallinnolta. Tietoaarkistossa on aineistoja Australian lisäksi muista Aasian ja Tyynenmeren alueen maista. ASSDA:n aineistovaranto sisältääkin muun muassa Australian ja Kambodžan väestölaskentatietoja, Indonesian työvoimatutkimuksia ja Uuden Seelannin vaalitutkimuksia.

<http://assda.anu.edu.au/>

REKISTERITUTKIMUKSEN TUKIKESKUKSEN PORTAALI AVATTU

Rekisteritutkimuksen tukikeskus, ReTki, avasi uudet kotisivunsa lokakuussa. Sivuille on kerätty tietoa rekisteritutkimuksen tekijöille muun muassa tutkimusluvan hakuprosessista, tietosuojasta ja lainsäädännöstä sekä tietolähteiden yhdistelyistä. Portaali sisältää myös rekisteriluettelon, jossa on tällä hetkellä muutamien suomalaisten terveysalan rekisterien kuvauksia. Myöhemmin luettelo täydentyy sosiaalialan rekisterikuvauksilla.

ReTki ylläpitää rekisteriviranomaisten ja tutkimuslaitosten yhdyshenkilöverkostoa, antaa rekisteritutkimuksen menetelmäkoulutusta, neuvoo lupamenettelyissä, tutkimussuunnitelmien laadinnassa ja rahoituksessa sekä rekisteritietojen yhdistelyssä. Toiminnan tavoitteena on edistää kansallisten rekistereiden tutkimuskäyttöä.

ReTki kokoaa parhaillaan asiantuntijaverkostoa, johon voi liittyä täyttämällä sivuilla olevan yhteystietolomakkeen. Sivuille kerätään myös bibliografiaa suomalaisista terveys- ja sosiaalialan rekistereistä tehdyistä tutkimuksista. Tietoja omista tutkimuksistaan voi lähettää ReTkiin joko sivuilla olevalla lomakkeella tai sähköpostitse.

ReTkin perustivat Stakes, Kansanterveyslaitos, Työterveyslaitos ja Kansaneläkelaitos vuoden 2003 alkupuolella. Suomen Akatemia myönsi keskukselle rahoituksen toiminnan käynnistämiseen.

ReTkin vanhat sivut sijaitsevat Stakesin verkkosivuilla ja uudet sivut Kansanterveyslaitoksen verkkosivuilla. Vanha osoite ohjaa uuteen portaaliin automaattisesti. Suora osoite sivuille on <http://www.ktl.fi/portal/suomi/yhteistyoprojektit/retki/>. Helpoin tie lie-nee kuitenkin <http://www.rekisteritutkimus.fi>. ■

Lyhyttä asiaa

Kerro tutkittaville aikeesi oikein

Jos suunnittelet aineistonkeruuta, suosittelemme tutustumista tutkittavien informoinnin tietopakettiin. Noudattamalla ohjeita varmistat omat ja muiden mahdollisuudet käyttää kerättyä aineistoa jatkossakin. Tarjolla on myös malleja informointi- ja suostumusteksteiksi.

Lisätiedot: http://www.fsd.uta.fi/laki_ja_etiikka/keruuhjeet.html

[...]

Tiesitkö että...

Tietoarkisto varmistaa arvokkaan tutkimusaineistosi säilymisen käyttökuntoisena tulevaisuudessakin.

Voit asettaa ehtoja arkistoinnille ja jatkokäytölle. Voit antaa tietoarkiston päättää aineistosi jakelusta muiden tutkijoiden käyttöön tai määrätä jatkokäytön riippuvaiseksi sinulta erikseen pyydetävästä luvasta.

Voit myös antaa aineistostasi vain kuvailutiedot tietokantaamme. Näin muut tutkijat tietävät sinulla olevasta aineistosta.

[...]

Etsi rajatulla haulla

Tietoarkisto uudisti verkkosivunsa keväällä. Samalla tuli käyttöön uusi hakupalvelu. Haku on jokaisen sivun oikeassa yläkulmassa. Valitsemalla rajatun haun, voit etsiä valitsemistasi sivuston osista erilaisia dokumenttityyppejä.

Esimerkiksi valinnat "suomenkielinen aineistoluettelo" ja "HTML-sivu" tuottavat hakukenttään kirjoittamillasi termeillä tulokseksi aineistonkuvailuja. Valitsemalla vaihtoehdon "PDF-dokumentti" löydät aineistojen koodikirjoja ja kyselylomakkeita. Rajattu haku: <http://www.fsd.uta.fi/hakemistot/haku/haku.py>

[...]

Ilmoita aineistostasi

Haluatko luovuttaa aineistosi tietoarkistoon? Tai haluatko, että tieto aineistostasi on muiden tutkijoiden ulottuvilla? Ilmoita ai-

neistostasi tietoaarkistoon kotisivuiltamme aukeavalla lomakkeella <http://www.fsd.uta.fi/lomakkeet/ilmoita.html>. - Otamme sinuun yhteyttä!

[...]

LINDAstakin löytyy

FSD:n aineistot on kuvailtu myös yliopistokirjastojen yhteiseen LINDA-tietokantaan (<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/linea/tietokannat.htm>). Samalla kun etsit kirjallisuutta tietystä aiheesta, voit saada tietoja myös tutkimusaineistoista. Esimerkiksi sanahaulla "lapsiperheet" + "perhe-elämä" 10 viime vuoden ajalta saat tietoja sekä perhebarometreistä kirjoitetuista kirjoista että tietoaarkistossa säilytettävistä tutkimusaineistoista.

[...]

Tilaa esittely

Tulemme mielellämme kertomaan laitoksellenne toiminnastamme. Ota yhteyttä: helena.laaksonen@uta.fi tai fsd@uta.fi

[...]

Liity FSD:n postituslistalle

Haluatko saada tietoa uusista arkistoiduista aineistoista, FSD:n julkaisuksista tai tietoaarkistoon toimintaan liittyvistä tapahtumista yleensä? Liity sähköpostilistallemme! Listaa käytetään vain FSD:n toimintaan liittyvistä asioista tiedottamiseen. Listalle liittyneet eivät voi lähettää sinne omia viestejään. Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/ajankoh- taista/FSDlista.html>

[...]

Tilaa Tietoaarkisto-lehti

Haluatko varmistaa, että saat Tietoaarkisto-lehden maksutta ensi vuonnakin? Tilauksen teet helposti sähköpostitse (fsd@uta.fi) tai puhelimitse 03-215 8519.

LAADULLISTEN MENETELMIEN TIETOVARANTO

Yhteiskuntatieteellisessä tietoaarkistossa on aloitettu laadullisten menetelmien verkkomateriaalin laatiminen. Sen avulla tarjotaan ajantasaista tietoa laadullisten lähestymistapojen ja analyysimallien mahdollisuuksista ja haasteista.

Verkkosivujen sisällön luovat Kuopion yliopiston professori Jari Eskola sekä tutkijat Anna Puusniekka ja Anita Saaranen. Teknisestä toteutuksesta ja sivujen ylläpidosta vastaa tietoaarkisto.

Tavoitteena on hypertekstimuotoinen, kaikille avoin oppimisympäristö, jota voivat hyödyntää sekä opettajat että opiskelijat yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Avoimuus tarkoittaa käytännössä sitä, että sivujen käyttöön ei edellytetä tunnuksia tai erityisiä ohjelmia, vaan sivut ovat luettavissa tavallisella selaimella.

Oppimisympäristön laatimisessa hyödynnetään hypertekstiominaisuuksia. Kokonaisuus rakennetaan eri tasoilla kulkevaksi niin, että perustekstistä pääsee halutessaan kunkin aihepiirin syventäviin teksteihin. Menetelmätekstien ja esimerkkianalyysien lisäksi sivuille tulee laadullisia aineistoja, joiden avulla voi harjoitella analyysin tekemistä.

Ensimmäinen versio laadullisten menetelmien avoimesta oppimisympäristöstä julkaistaan keväällä 2005. ■

AINEISTON TILAAMINEN

Tietoarkistoon arkistoituja aineistoja voi tilata tieteelliseen tutkimus- ja opetus-käyttöön tietoarkiston ja aineistonluovuttajien asettamien käyttöehtojen mukaisesti. Aineistot toimitetaan maksutta.

Aineiston saa muutamassa päivässä

Aineistoja tilattaessa on täytettävä käyttölupahakemus ja allekirjoitettava käyttöehtositoumus. Käyttölupahakemuksessa kerrotaan aineiston käyttötarkoitus, joka tulee kuvata tiiviisti, mutta kattavasti. Yhdellä käyttölupahakemuksella voi tilata samaan käyttötarkoitukseen useita aineistoja.

Allekirjoittamalla käyttöehtositoumuksen tilaaja sitoutuu noudattamaan aineiston käytölle asetettuja ehtoja. Hyväksytyään käyttölupahakemuksen ja saatuaan allekirjoitetun käyttöehtositoumuksen FSD toimittaa aineiston tilaajalle yleensä muutamassa päivässä. Aineistot pyritään toimittamaan tilaajan toivomassa tiedostomuodossa.

Aineistoja myös opetukseen ja opiskelijoille

Tietoarkistosta voi tilata aineistoja opetuskäyttöön esimerkiksi metodikursseille. Kurssin opettajan on toimitettava tietoarkistoon käyttölupahakemus ja allekirjoitettava käyttöehtositoumus. Käyttölupahakemuksessa on ilmoitettava kurssin nimi ja kesto ja kurssille osallistuvien opiskelijoiden lukumäärä. Kurssin opiskelijoiden ei tarvitse allekirjoittaa erikseen käyttöehtositoumuksia.

Opiskelijat voivat tilata aineistoja harjoitus-, seminaari- ja pro gradu -töihin-

sä. Opiskelijoiden tulee täyttää käyttölupahakemus ja käyttöehtositoumus FSD:n normaalin lupakäytännön mukaisesti. Perustutkinto-opiskelijoiden tulee lisäksi neuvotella ohjaajansa kanssa ennen aineiston tilaamista, sillä käyttölupahakemuksen vaaditaan ohjaajan allekirjoitus.

Tilatun aineiston säilyttäminen ja hävittäminen

Aineiston säilyttämisessä ja käytössä on huolehdittava riittävästä tietoturvasta ja niiden henkilöiden ja tahojen tietosuojasta, joita koskevia tietoja aineisto sisältää. Aineisto ei saa olla muiden kuin käyttölupahakemuksessa yksilöityjen henkilöiden saatavilla.

Aineisto saa käyttää ainoastaan käyttölupahakemuksessa ilmoitetun käyttötarkoituksen mukaisesti. Jos aineistoa halutaan käyttää muihin tutkimus- tai opetustarkoituksiin, on toimitettava tietoarkistolle uusi käyttölupahakemus. Käyttötarkoituksen päätyttyä aineisto on hävitettävä.

FSD välittää aineistoja muista tietoarkistoista

FSD:n kautta käytettävissä on myös runsaasti kansainvälisiä ja maakohtaisia aineistoja, jotka on arkistoitu muihin tietoarkistoihin, esimerkiksi eurooppalaisiin arkistoihin tai suureen yhdysvaltalaiseen arkistoon ICPSR:ään. Jos tarvitset näiden arkistojen tietokannoista löytyvää aineistoa, ota yhteyttä asiakaspalveluumme.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/jatkokaytto/tilaus.html> tai fsd@uta.fi

Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon on arkistoitu yli 500 kotimaista ja kansainvälistä tutkimusaineistoa. Arkisto vastaanottaa jatkuvasti uusia aineistoja. Suuri osa aineistoista kuuluu erilaisiin sarjoihin.

Tämän aineistoluettelon alussa kuvataan ensin lyhyesti aineistosarjat. Listat yksittäisistä arkistoiduista aineistoista ovat luettelon lopussa.

Ajantasainen aineistoluettelo Internetissä: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/luettelo/>

Kvantitatiiviset aineistot Kansainväliset sarjat

ESS (European Social Survey)

European Social Survey, ESS, on joka toinen vuosi koottava yli 20 maan kansainvälinen kyselytutkimus. ESS:n ensimmäinen kierros toteutettiin vuosina 2002 - 2003. Hanketta rahoittavat Euroopan komissio, Euroopan tiederahasto ja tutkimusrahoittajat kussakin maassa, Suomessa Suomen Akatemia.

Hankkeen aineistot koostuvat joka kierroksella koottavasta ydinmoduulista ja kahdesta tai useammasta vaihtuvasta moduulista. Tutkimusten avulla on mahdollista seurata mielipiteiden ja elämäntilanteiden muutosta ja jatkuvuutta useilla eri aihe-alueilla. Samanlaisina toistettavat kysymykset koskevat muun muassa tiedotusvälineitä ja luottamusta, poliittisia mielipiteitä ja osallistumista, hallintoa ja tehokkuutta, moraalisia, poliittisia ja sosiaalisia arvoja, sosiaalista syrjintää ja ulossulkemista, kansallista, etnistä ja uskonnollista sitoutuneisuutta, hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta, sosiaalisia verkostoja sekä väestöllisiä ja sosiaalis-taloudellisia tekijöitä.

Eurobarometrit

Eurobarometrit ovat samanaikaisesti Euroopan unionin jäsenmaissa toteutettavia kyselytutkimuksia. Euroopan komission rahoittamissa kyselyissä kartoitetaan yhteisön jäsenmaissa asuvien henkilöiden sosiaalisia ja poliittisia mielipiteitä. Suomessa aineistonkeruuta vastaa TNS Gallup Oy. Kyselyt on toteutettu vuodesta 1974 alkaen pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Ne koostuvat säännöllisesti toistettavista kysymyksistä ja kunkin ajankohtana tärkeiksi katsottujen

aihealueiden kysymyksistä. Toistuvissa aiheissa kysytään mielipiteitä Euroopan yhteisöstä/unionista, parlamentista sekä vastaajien omasta yhteiskunnasta ja sen demokratian toimivuudesta. Vaihtuvissa kysymyksissä on selvitetty muun muassa työllisyyteen ja työttömyyteen, sukupuolten välisiin rooleihin, ekologiaan ja energiapolitiikkaan, lasten ja nuorten asemaan, köyhyyteen, terveyteen, bioteknologiaan, alueelliseen kehitykseen, kulutustottumuksiin ja koulutukseen liittyviä kysymyksiä.

Suomi on ollut mukana barometreissä osittain keväästä 1993 (EB 39) ja kokonaisuudessaan Eurobarometrit on toteutettu myös Suomessa vuodesta 1995 alkaen (EB 43).

EVS (European Values Study) ja WVS (World Values Survey)

European Values Systems Study Group (EVSSG) keräsi ensimmäisen EVS-aineiston useasta Länsi-Euroopan maasta vuonna 1981. World Values Survey -sarja syntyi, kun tutkimus toistettiin 14 muussa maassa. EVS-aineistoja on kerätty kolmessa aallossa: 1981, 1990 ja 1999/2000. WVS-aineistoja on kerätty neljässä aallossa: 1981 - 1984, 1990 - 1993, 1995 - 1997 ja 1999 - 2001. Nämä kansainväliset kyselyaineistot muistuttavat rakenteeltaan Eurobarometreja ja ISSP-ohjelman aineistoja. Niissä on kartoitettu eri maiden kansalaisten toimintaa sekä yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita suurelta osin yhtenevin, strukturoiduin kyselyin.

EVS-aineistojen keruusta vastaa nykyisin European Values Study -ryhmä. WVS-aineistojen suunnittelua sekä näiden kahden hankkeen aineistojen yhdistämistä ja arkistointiin liittyvää dokumentointia on koordinoanut professori Ronald Inglehart tukijoukkoineen. Suomi on kuulunut WVS-maihin alusta alkaen Suomen Gallup Oy:n keräämin aineistoin.

Flash Eurobarometrit

Flash Eurobarometrit ovat suppeahkoja kyselytutkimuksia, jotka täydentävät vakiomuotoisia laajoja Eurobarometreja. Flash-kyselyitä alettiin tehdä Euroopan komission aloitteesta 1980-luvun lopulla. Tutkimukset toteuttaa Public Opinion Analysis -yksikkö komission tai EU:n muiden elinten toimeksiannosta ajankoh-

taisista teemoista.

Kyselyjen teemoina ovat olleet muun muassa yrittäjyys, EU:n laajeneminen, maatalouspolitiikka, EU:n kansalaisoikeudet, kuluttajatietous, Euroopan parlamentin vaalit, tietoyhteiskunta ja Internet. Yhteiskuntatieteellisen tietoariston luetteloon lisätään ensin ne kyselyt, joissa Suomi on ollut mukana. FSD kuitenkin välittää myös muita Flash Eurobarometreja.

ISSP (International Social Survey Programme)

ISSP on maailmanlaajuinen yhteiskuntatieteellinen vertailututkimusohjelma, joka perustuu kansainvälisesti integroituun vuosittaiseen aineistonkeruuseen osallistujamaissa. Ohjelma on eri tutkimustahojen keskinäinen ja omarahoitteinen yhteenliittymä. ISSP:n aineistonkeruu on alkanut vuonna 1985 ja nykyisin hankkeessa on 38 jäsentä. Suomi liittyi mukaan vuonna 2000.

ISSP:n suomalaiset jäsenorganisaatiot ovat FSD, Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksia ja Tilastokeskuksen haastattelu- ja tutkimuspalvelut -yksikkö. ISSP kerätään Suomessa tänä vuonna neljättä kertaa. Teemana on kansalaisuus. Suomalaistutkijat voivat tilata kaikkia ISSP-aineistoja käyttöönsä FSD:ltä.

Kotimaiset sarjat

Energia-asenne tutkimukset

Suomalaisten energia-asenteita kartoitava tutkimussarja käynnistyi Tampereen yliopistossa Imatran Voima Oy:n rahoituksella vuonna 1983. Yhdyskuntatutkimus Oy on toteuttanut ne vuodesta 1994 alkaen. Tutkimussarjan kerran vuodessa tehdyillä kirjekyselyillä on selvitetty ja seurattu suomalaisten suhtautumista energiapolitiittisiin kysymyksiin. Vertailukelpoiset aineistot mahdollistavat suomalaisten energia-asioita koskevien käsitysten, kannanottojen, mielipiteiden, uskomusten, arvostusten, asenteiden ja tietojen yksityiskohtaisen empiirisen analyysin ja systemaattisen seurannan. Tietoarkistoon on tällä hetkellä arkistoitu sarjan aineistot vuosilta 1983 - 2000.

EVAn EU-asennetutkimukset

Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVAn vuonna 1992 aloittamassa tutkimussarjassa seurataan suomalaisten integraatioajattelun muutoksia. Tutkimuksissa on selvitetty suomalaisten mielipiteitä maamme EU-jäsenyydestä, Euroopan unionin tulevaisuudesta ja laajentumisesta, Euroopan talous- ja rahapolitiikasta, EMUsta, europarlamentista, maamme turvallisuuspolitiikasta, EU-tuista ja Euroopan yhdentymisestä yleensä. Tutkimuksissa on kartoitettu myös kansalaisten tyytyväisyyttä EU-tiedottamiseen sekä hallituksen ja eduskunnan tapaan hoitaa EU-asioita.

2000-luvulla tutkimussarjan aihepiiriä laajennettiin kattamaan kansalaisten näkemyksiä kansainvälisistä kysymyksistä yleensä. Tutkimusaineistot on koottu kirjekyselyinä, ennen vuoden 1994 EU-kansanäänestystä kahdesti vuodessa ja vuodesta 1995 alkaen kerran vuodessa. Tutkimukset on toteuttanut EVAn toimeksiannosta Yhdyskuntatutkimus Oy.

EVAn kansalliset asennetutkimukset

Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVAn kansallisia asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984 alkaen kahden vuoden välein. Tutkimussarjalla pyritään mittaamaan ja erittelemään kansalaisten kokemuksia yhteiskunnan toimivuudesta ja sen eri sektoreista. Kussakin aineistossa on mukana sekä uusia, kyselyhetkellä ajankohtaisiksi nousseita aihepiirejä että pysyviä teemoja, joita on samoilla kysymyksillä seurattu sarjan aiemmissa tutkimuksissa. Käsiteltyjä aiheita ovat mm. demokratia, markkinatalous, hyvinvointi, ympäristö, yhteiskunta ja politiikka, Suomen kansainvälinen asema, lama, taloudellinen kasvu, suomalaisten identiteetti ja suomalaisten suhtautuminen tulevaisuuteen. Tutkimukset on toteuttanut EVAn toimeksiannosta Yhdyskuntatutkimus Oy. Tietoarkistoon on arkistoitu myös EVAn tekemiä yritysjohtajien arvoja ja asenteita kartoittavia tutkimuksia (esimerkiksi FSD1091), joissa on käytetty osin samoja kysymyksiä kuin näissä kansallisissa asennetutkimuksissa.

Hyvinvointitutkimukset

Kelan ja Turun yliopiston sosiaalipoliittikan laitoksen tutkimushankkeessa on kartoitettu 18 - 74-vuotiaiden suomalaisten kokemuksia ja mielipiteitä

hyvinvoinnista, sosiaalipolitiikasta ja sosiaaliturvasta. Tutkimuksissa on selvitetty vastaajien pääasiallista toimintaa, työmarkkina-asemaa, työttömyyskokemuksia, terveydentilaa, asumistilannetta, saatuja sosiaalietuuksia ja tulonsiirtoja, toimeentuloa sekä yleensä elintasoja. Suurelta osin vertailukelpoisissa tutkimuksissa on tarkasteltu myös suomalaisien sosiaalisia suhteita, elämäntapahtumia ja elämänhallintaa kokonaisuutena. Kyselyaineistoja on kerätty vuodesta 1995 alkaen aluksi "Suomalaisten käsitykset sosiaaliturvasta" -nimisinä ja vuodesta 1998 alkaen "Sosiaaliturvabarometri" -nimisinä.

Kaupunkipalvelututkimukset

Kaupunkipalvelututkimuksia on tehty vuodesta 1983. Aluksi aineistoista vastasi Suomen Kaupunkiliitto ja vuodesta 1993 niistä on vastannut Efektia Oy. Kyselytutkimusten pääpaino on asukkaiden kuntapalveluja ja hallintoa koskevien mielipiteiden selvittämisessä. Aineistot ovat suurimmalta osalta vertailukelpoisia keskenään.

Kehitysyhteistyötutkimukset

Kehitysyhteistyötutkimukset ovat Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston teettämiä mielipidetiedusteluja, joissa on kartoitettu kehitysyhteistyön tiedontarvetta ja kansalaisten asennoitumista kehitysyhteistyöhön. Aineistot on kerännyt Taloustutkimus Oy. Aineistoja on kerätty vuodesta 1997 alkaen.

Kunnallisalan ilmapuntarit

Kunnallisalan kehittämissäätöön Ilmapuntari-aineistoja on kerätty vuosittain vuodesta 1992 alkaen, kohderyhminä kuntalaiset, kunnanjohtajat ja kunnanhallitusten puheenjohtajat. Aineistot mahdollistavat asukkaiden mielipiteiden vertailun kunnanjohtajien ja kunnanhallitusten puheenjohtajien mielipiteisiin. Tutkimusten aihealueina ovat mm. kunnallinen demokratia ja itsehallinto, kuntien tehtävät ja talous sekä kunnan tehtävien ja palveluiden taso ja niiden kehittämistarpeet. Kunnallisjohto on lisäksi arvioinut mm. yhteistyötä eri tahojen kanssa, valtionohjauksen nykytilaa ja kehitysnäkymiä sekä ottanut kantaa valtion tiedonkeruuseen kunnilta.

KuntaSuomi 2004

KuntaSuomi 2004 -tutkimusohjelma on Kuntaliiton, yliopistojen ja tutkimuslaitosten yhteinen tutkimuskokonaisuus, jossa analysoidaan kuntien kehitystä ajanjaksolla 1995 - 2004. Ohjelmassa on mukana 47 kuntaa, jotka edustavat mahdollisimman hyvin suomalaista kuntakenttää. Tutkimusohjelman rahoituksesta vastaavat tutkimukseen osallistuvat kunnat yhdessä Kuntaliiton kanssa. Tutkimusohjelma jakaantuu 14 tutkimusmoduuliin. Useimpien moduulien tieto kerätään kirjekselyillä.

Liikuntatutkimukset

Liikuntatutkimuksilla on vuodesta 1994 lähtien neljän vuoden välein kartoitettu suomalaisten liikuntatottumuksia. Tutkimukset antavat ajankohtaisen kuvan maamme liikuntakulttuurista sekä liikunnan trendeistä. Ne on toteutettu erikseen 3 - 18-vuotiaille lapsille ja nuorille sekä 19 - 65-vuotiaalle aikuisväestölle. Tutkimukset kartoittavat mm. suomalaisen liikunta-, urheilu- ja kuntoiluharrastusten määriä sekä urheiluseuratoimintaan ja liikunnan vapaaehtoistoimintaan liittyviä asioita. Osallistumista liikuntalajien joukko- ja massatapahtumiin, kilpailuihin ja turnauksiin on selvitetty ja näiltä osin tutkimusten näkökulma laajenee eri lajien harrastamisesta liikunnan kansalaistoimintaan. Tutkimukset ovat teettäneet mm. Suomen Liikunta ja Urheilu ja Nuori Suomi ry ja aineistonkeruun on toteuttanut Suomen Gallup Oy. Tutkimukset on tehty yhteistyössä opetusministeriön kanssa.

MTS-aineistot

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) vuosittaiset turvallisuus- ja ulkopoliittisiin teemoihin sekä maanpuolustukseen liittyvät kyselytutkimukset selvittävät suomalaisten turvallisuuspoliittisia mielipiteitä ja asenteita sekä niiden muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistot vuodesta 1992.

Nuorisobarometrit

Nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora on teettänyt vuodesta 1994 alkaen Nuorisobarometreja. Niissä kartoitetaan säännöllisesti 15 - 29-vuotiaiden nuorten asenteiden ja odotusten kehittymistä. Barometreissa on sekä ajankohtaisia

että toistuvia kysymyksiä, joiden avulla voidaan seurata pidemmän aikavälin asennemuutoksia. Barometreissa on selvitetty muun muassa nuorten koulutukseen, työhön, sosiaaliturvaan, kuluttamiseen, huumeisiin, yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja kansalaisaktiivisuuteen liittyviä asenteita.

Nuorisoriikollisuuskyselyt

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos käynnisti keväällä 1995 tutkimushankkeen nuorison rikollisen ja kielletyn toiminnan seuraamiseksi pitkällä aikavälillä. Tutkimuksissa on käytetty ns. itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmää. Niihin on osallistunut peruskoulun yhdeksäsluokkalaisia eri puolilta Suomea. Oppilaat ovat vastanneet nimettöminä omaa kiellettyä ja rikollista toimintaansa koskeviin kysymyksiin.

Perhebarometrit

Väestöliiton väestöntutkimuslaitos on toteuttanut vuodesta 1996 alkaen kirjekselynä perhebarometrien sarjaa. Perhebarometrit keskittyvät nimensä mukaisesti perhettä koskeviin kysymyksiin, mutta jokaisella barometrilla on myös oma erityisteemansa. Teemoina ovat olleet mm. sukupolvien välinen avunanto, yhteiskunnallisten tukien ja palveluiden riittävyys, vastuun jakaminen perheessä, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhemmuuden toteuttaminen, lastenkasvatus, lasten ajankäyttö ja harrastukset.

Puolueiden ajankohtaistutkimukset

Puolueiden ajankohtaistutkimukset kuuluvat nk. puolueiden yhteistutkimusten sarjaan. Vuosina 1973 - 1990 ajankohtaistutkimuksia on tehty käyntikyselyinä vuosittain (pl. 1985 ja 1989). Vuodesta 1991 alkaen tutkimukset on tehty GallupKanavalla kotitalouksiin asennetuin mikrotietokonein ja Internet-päättein.

Kaikissa tutkimuksissa on selvitetty väestön äänestyskäyttäytymistä, huolenaiheita, mielipiteitä hallituksesta ja puolueista sekä suhtautumista valtakunnallisiin poliittisiin kysymyksiin. Usein on tiedusteltu myös taloudellista tilannetta koskevia odotuksia, puheenjohtajan merkitystä puolueelle, vastaajan osallistumista poliittiseen toimintaan ja mielipiteitä kunnallispolitiikasta. Aineistosarja

mahdollistaa lukuisia aikavertailuja, joskaan muuttujat eivät ole aina täysin vertailukelpoisia. Tietoarkistoon on arkistoitu aineistoja vuodesta 1973.

Sosiaalibarometrit

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton (STKL) sosiaalibarometria on tehty vuosittain vuodesta 1991. Sarjassa eri palveluiden tuottajat (kuntien sosiaalitoimi, terveyskeskukset, työvoimatoimistot, Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistot ja sosiaali- ja terveysjärjestöt) arvioivat palveluiden tilaa ja kansalaisten hyvinvoinnin muutoksia. Lisäksi käsitellään ajankohtaisia sosiaalipoliittisia teemoja. Tietoarkistoon on arkistoitu sosiaalibarometrit vuodesta 1994.

Tampereen terveys- ja sosiaalikyseily

Tampereen terveys- ja sosiaalikyseilyt ovat Tampereen kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ja UKK-instituutin yhteistutkimuksia tamperelaisväestön terveydentilasta ja sosiaali- ja terveyspalvelujen käytöstä. Kyseilyt aloitettiin vuonna 1990 ja sen jälkeen niitä on tehty kolmen vuoden välein. Kyseilyiden toteutus ja suuri osa kysymyksistä on säilytetty samanlaisina, mikä mahdollistaa tulosten vertailun ajankohdasta toiseen.

Tampereen yliopistosta valmistuneiden sijoittumisseuranta

Tampereen yliopiston rekrytointipalvelut, suunnitteluyksikkö ja opintotoimisto ovat seuranneet vastavalmistuneiden työllistymistä nk. sijoittumisseurantatutkimuksilla. Niissä tarkastellaan Tampereen yliopistosta valmistuneiden työllisyystilannetta noin vuoden kuluttua valmistumisesta. Jokaisessa aineistossa on useita nykyiseen työtilanteeseen, työnantajaan ja työnhakuun liittyviä kysymyksiä. Jatkotutkimon suorittaneille on tehty vastaavia kyselyjä vuodesta 1996 alkaen.

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä

Uskonto ja uskonnollisuus Venäjällä on tutkimussarja, jota on tehty Suomen Akatemian ja Venäjän tiedeakatemian yhteisenä hankkeena. Venäjällä käytännön toteutuksesta on vastannut Institut sravnitel'nyh social'nyh issledovaniy (Vertailevan sosiaalitutkimuksen insti-

tuutti), Suomessa tutkimus on toteutettu Kirkon tutkimuskeskuksessa. Tutkimusta on tehty vuosina 1991, 1993, 1996 ja 1999. Aineistot on arkistoitu Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon.

Verkkopalvelujen ja tietotekniikan käyttö Tampereella

Tutkimussarja on osa eTampere-ohjelman Infocity-hanketta. Hanke tähtää Tampereen kaupungin verkkopalvelujen rakentamisen, saatavuuden ja käytön tehostamiseen. Infocity-tutkimuksissa on kartoitettu tamperelaisien tietotekniikan, Internetin ja kaupungin verkkopalvelujen käyttöä. 15 - 74-vuotiaille kaupunkilaisille suunnatut kyselytutkimukset on toteuttanut Taloustutkimus Oy. Aineistoja on kerätty vuodesta 2000.

Yksittäiset aineistot

- FSD1112 Aikuiset avunsaajina 1996
- FSD1255 Aikuisten lasten äidit 2000
- FSD1257 Alkoholikysely 2002
- FSD1278 Alueellinen hyvinvointi: Keski-Suomen kansalaiskysely 1999
- FSD1276 Alueellinen hyvinvointi: Koillismaan ja Satakunnan kansalaiskysely 1996
- FSD1275 Alueellinen hyvinvointi: Oulun ja Joensuun kansalaiskysely 1995
- FSD1277 Alueellinen hyvinvointi: Pohjois-Karjalan kansalaiskysely 1998
- FSD1208 Alueelliset erot tietoyhteiskunnassa 2001
- FSD1217 Ammatti, sukupuoli ja työmarkkinat: aineistot 1983-1991
- FSD1218 Ammatti, sukupuoli ja työmarkkinat: seuranta-kysely 1994
- FSD1139 Ammattirakenteen ja sosiaalisen aseman muutos 1988
- FSD1045 Ammattirakenteen ja sosiaalisen aseman muutos 1994
- FSD1046 Baltian muutos 1993
- FSD1216 Demokratisoituminen ja valtaresurssit 1850-2000
- FSD1289 Demokratisoitumisen mittarit 1810-2002
- FSD1265 Eduskuntavaalien teemat 2003
- FSD1042 Eduskuntavaalit 1999
- FSD1018 Eduskuntavaalitutkimus 1991
- FSD1145 Elämänarvostukset 1997
- FSD1229 Elämäntyyliutkimus 1995
- FSD1117 Euro Student Report 2000
- FSD2004 Euroopan parlamenttivaalit kaikissa jäsenmaissa 1979-2004
- FSD1043 Europarlamenttivaalit 1999
- FSD1125 Gallup Ecclesiastica 1995
- FSD1107 Gallup Ecclesiastica 1999
- FSD1019 Kannatusmittaustutkimus 1994, osa 1
- FSD1020 Kannatusmittaustutkimus 1994, osa 2
- FSD1026 Kansainvälinen ulkomaanuutistutkimus 1995
- FSD1360 Kansanedustajien vaalirahoitus 2003
- FSD1291 Karjalan mediatutkimus 2000
- FSD1124 Kehitysyhteistyön vaikuttajatutkimus 1994
- FSD1089 Korkeakoulujen tutkimustoiminnan dynamiikka ja tuloksellisuus 1990
- FSD1146 Koululaiset ja Eurooppa 1993
- FSD1096 Kunnalliset ja eurovaalien seuranta 1996
- FSD1192 Kunnalliset säästöstrategiat Suomessa 1998
- FSD1174 Kuntien ympäristökysely 1994
- FSD1175 Kuntien ympäristökysely 1998
- FSD1253 Kysely homoseksuaalisuudesta 2001
- FSD1039 Käsitteitä maailmasta vuonna 2000, 1968
- FSD0200 Luokkarakenne ja luokkatietoisuus 1980-1983
- FSD1110 Luottamus tuomioistuimiin: käräjäoikeuskysely 1999
- FSD1109 Luottamus tuomioistuimiin: ylimääräiset muutoksenhaut 1989 - 1998
- FSD0201 Maailman taloudelliset ja sosiaaliset tunnusluvut 1950-1992
- FSD1256 Masennuskysely 2002
- FSD1138 Mielikuvat tulevasta vuosituuhannen vaihteesta 1997
- FSD1212 Mielipiteet julkisen sektorin leikkauksista ja sosiaalipoliittikan suunnasta 1993
- FSD1250 Moraalikysely 2001
- FSD1190 Muuttuvat kunnat 1990
- FSD1191 Muuttuvat kunnat 1993
- FSD1027 Nuoret ja eduskuntavaalit 1999
- FSD1247 Nuoret ja eduskuntavaalit 2003
- FSD1028 Nuoret ja europarlamenttivaalit 1999
- FSD1048 Nuoret ja presidentinvaalit 2000
- FSD1123 Nuorisotutkimus 1993
- FSD2017 Nuorten osallistuminen ja yhteiskunnallinen syrjäytyminen 1996
- FSD1224 Nuorten suhde järjestöihin ja globalisaatioon 2001
- FSD1214 Opettajien kohdistuva häirintä ja väkivalta 1997
- FSD1116 Opintojen etenemiseen vaikuttavat tekijät 1998
- FSD1115 Opiskelijabarometri 1997
- FSD1221 Oululaisten suhtautuminen kansainvälistymiseen 1996
- FSD1113 Palkallisen ja palkattoman työn jako perheessä 1998
- FSD1126 Pelot ja uhkakuvat 1999
- FSD1245 Pietarin seksitutkimus 1996
- FSD2010 Pirkanmaalainen tietoyhteiskunta 2004
- FSD1017 Pohjoismainen hyvinvointitutkimus 1972
- FSD0204 Poliittinen toiminta 1973-1976
- FSD1040 Presidentinvaalit 2000, 1. kierros
- FSD1041 Presidentinvaalit 2000, 2. kierros
- FSD1021 Puolueet ja kunnallisdemokratia 1996: ehdokkaat
- FSD1022 Puolueet ja kunnallisdemokratia 1996: puoluejäseneet
- FSD1023 Puolueet ja kunnallisdemokratia 1996: valitsijakunta

FSD1024 Puolueet ja kunnallisdemokratia 1996 : yhdistetty aineisto
 FSD1127 Rukoilututkimus 1998
 FSD1049 Sanomalehden yhteiskunta 1994
 FSD1144 Seurakuntavaalit 1998
 FSD1259 Sopimuspalokuntatutkimus 2002 : kuntien valtuutetut
 FSD1258 Sopimuspalokuntatutkimus 2002 : palokuntalaiset
 FSD1242 Suomalainen seksi 1971
 FSD1243 Suomalainen seksi 1992
 FSD1210 Suomalaisen maaseutokuva 2000
 FSD1111 Suomalaisen suhtautuminen ulkomaalaisiin 1996
 FSD1195 Suomen EU-kansanäänestys 1994
 FSD1185 Suomen kunnanjohtajatutkimus 1996
 FSD1183 Suomenruotsalaisten kulttuurikäyttäytyminen 1992
 FSD1241 Suomi 1999 : kulutus ja elämäntapa vuosituhanen vaihteessa
 FSD1357 Talouteen ja sosiaaliturvaan liittyvät asenteet 1994
 FSD1141 Telakoiden työntekijäkysely 1992
 FSD1181 Tiedebarometri 2001
 FSD2023 Tiedebarometri 2004
 FSD1177 Tietoyhteiskunta, tietotyö ja ammattirakenteen muutos 2000
 FSD1273 Tilapäisenä kunnan töissä 1998
 FSD1274 Tilapäisenä kunnan töissä 2002
 FSD1320 Toimeentulotukiasiakkaiden elinolot ja sosiaalityö 1987
 FSD1321 Toimeentulotukiasiakkaiden elinolot ja sosiaalityö 1996
 FSD1220 Turun yliopiston opiskelijoiden seurantatutkimus 1999
 FSD1223 Turun yliopiston opiskelijoiden seurantatutkimus 1999-2001
 FSD2008 Turvallisuustutkimus 2003
 FSD1294 Työelämän suhteet, luottamus ja työorganisaatioiden suorituskyky 1999
 FSD1269 Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden integroituminen Suomeen 2002
 FSD1025 Ulkomaanvuotistutkimus 1995
 FSD1090 Valtarakennetutkimus 1991
 FSD1189 Valtuustoluopujakysely 1997
 FSD1361 Vanhempien suhtautuminen koulun tietotekniik-

kaan 1997
 FSD1153 Verkostokartoitus 1994 : järjestöt
 FSD1154 Verkostokartoitus 1994 : kunnat
 FSD1152 Verkostokartoitus 1994 : kuntien hankkeet
 FSD1211 Viestintäkasvatus perusopetuksessa 1998
 FSD1244 Viron seksitutkimus 2000
 FSD1219 Väestöryhmien väliset hyvinvointierot ja hyvinvointiongelmien paikantaminen 1995
 FSD1252 Väikivaltakysely 2001
 FSD1047 YLE:n TV-uutisten europarlamenttivaalikysely 1999
 FSD1292 Yliopisto-opiskelijoiden terveystutkimus 1993-1998
 FSD1266 Yritysjohtajat ja yhteiskunta 1990
 FSD1091 Yritysjohtajat ja yhteiskunta 1997

Kvalitatiiviset aineistot

FSD1268 Ajatuksia moraalista
 FSD1281 Alkoholinikäyttö ja vanhemmuus
 FSD1282 Alkoholinikäytön syyt ja selitykset
 FSD1358 Alkoholiongelmat ja -politiikka (ryhmähaastattelut)
 FSD1296 Elämä masentuneena
 FSD1304 Helsingin Sanomien homoseksuaalisuusmaininat joulukuun 2002 - helmikuun 2003
 FSD1280 Humalakokemukset
 FSD1254 Huumekysely 2000
 FSD1290 Kaltaistensa kanssa
 FSD1293 Kokemukset masennuksen hoidosta ja toipumisesta
 FSD1298 Kysymyksiä vasta eronneille
 FSD1270 Lennonjohtajien ammatti-identiteetti
 FSD2000 Maaseudun naisten päiväkirjat
 FSD1297 Mieliä alkoholistia
 FSD1251 Onnen kukkuloilla: vastavihityt
 FSD1267 Parisuhdemoraali
 FSD1286 Perheväkivalta
 FSD1288 Seksuaali-identiteetit
 FSD1325 Sota-ajan pikkupojat
 FSD2007 Tampereen ympäristökiistat
 FSD1272 Vaalimaatti: Puolueiden vaaliohjelmat 2003
 FSD1287 Väikivaltakokemukset
 FSD1249 Ydinjätteenpäättös 2001
 FSD1306 Yksi päivä mediaa 2001

FSD1283 Äitinä aikuiselle

Tulevia aineistoja

Tietoarkistossa on lukuisia kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia aineistoja, joiden arkistointiprosessi on vielä kesken. Aineistojen valmistumisesta tiedotetaan www-sivuillamme ja postituslistallamme. Aineistoista kiinnostuneet voivat myös ottaa yhteyttä asiakaspalveluumme (www.fsd.uta.fi tai puh. 03-215 8519). Tällä hetkellä arkistoitavina ovat mm. seuraavat aineistot:

FSD2024 Eduskuntavaalien 2003 jälkiseuranta (vko 12/2003)
 FSD1260 Eduskuntavaalit 2003
 FSD2003 Europarlamenttivaalien jälkiseuranta 2004
 FSD2006 Europarlamenttivaalit 2004 (European Elections Survey 2004)
 FSD1197 Kannatusmittaustutkimus 2000
 FSD2019 Kehitysyhteistyötutkimus 1999
 FSD2020 Kehitysyhteistyötutkimus 2000
 FSD2021 Kehitysyhteistyötutkimus 2003
 FSD1315 KuntaSuomi 2004 : kuntatyöyhteisötutkimus 2003
 FSD1246 KuntaSuomi 2004 : talusjohtaminen 1996
 FSD1359 Kysymyksiä isästä ja isyydestä
 FSD2005 Lapsesta aikuiseksi : 36-vuotiaiden elämäntilannekysely 1995
 FSD2002 Lapsesta aikuiseksi : 42-vuotiaiden elämäntilannekysely 2000-2001
 FSD2016 Maaseudun naisten elämänmuodot
 FSD2001 Opiskelijoiden liikuntatutkimus
 FSD2009 Työmarkkinoiden tasa-arvo
 FSD1239 Valtarakennetutkimus 2001
 FSD2022 Varsinaissuomalaisen ympäristöasenteet ja -käyttäytyminen 1999

WWW.FSD.UTA.FI

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD on opetusministeriön rahoittama yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallinen palveluresurssi. Vuoden 1999 alusta lukien Tampereen yliopiston yhteydessä toimineen yksikön tehtävänä on arkistoida yhteiskuntatieteellisiä tutkimusaineistoja, vastata niihin liittyvästä tietopalvelusta sekä edistää koti- ja ulkomaisten tutkimusaineistojen käyttöä. Tietoarkiston toimintaa ohjaavat johtokunta ja valtakunnallinen neuvottelukunta.

FSD:n perustehtäviä ovat tutkimusaineistojen

- hankkiminen arkistoitavaksi,
- luovutus- ja käyttöehtojen yksilöinti ja valvonta,
- tarkistaminen, korjaaminen ja muokkaus arkistointia koskevien ohjeiden ja säännösten mukaisesti,
- säilyttäminen ja käyttökuntoisuuden ylläpito,
- sisällön, keruun ja aineistoihin liittyvien muiden ominaisuuksien kuvailu ja näitä koskevien tietojen siirtäminen aineistotietokantoihin,
- tutkimusaineistojen luovuttaminen jatkokäyttöön ja niitä koskeva tietopalvelu sekä tutkimusaineistojen käyttöön liittyvä muu käyttäjäpalvelu.

Perustehtäviensä ohella FSD voi

Muun muassa:

- kehittää ja ylläpitää toimintaansa liittyviä muita tietokantapalveluja,
- tehdä ehdotuksia tutkimusaineistojen dokumentointia koskeviksi kansallisiksi standardeiksi,
- organisoida alansa liittyvää tutkimusta ja opetusta sekä hankkia näille rahoitusta ja
- harjoittaa alansa liittyvää julkaisutoimintaa.

FSD toteuttaa tehtäviään tekemällä aktiivista yhteistyötä alan kansainvälisten ja muiden maiden kansallisten toimijoiden kanssa.

Aineistojen luovuttaminen arkistoitavaksi ja luovuttaminen arkistosta jatkokäyttöön perustuvat tarkoin säänneltyihin ehtoihin ja sitoumuksiin: aineistojen luovuttajat voivat asettaa ehtoja luovuttamiensa aineistojen käytölle ja lisäksi jatkokäyttäjät sitoutuvat lupahakemuksissaan tarkkoihin käyttöehtoihin.

Aineistojen siirtäminen arkistoitavaksi ei pääsääntöisesti vaikuta niihin kohdistuviin omistus- tai tekijänoikeuksiin. FSD:n toiminta perustuu huolellisesti suunniteltuihin ja asianomaisten valvontaviranomaisten hyväksyntään tietosuojaja tietoturvallisuustoimenpiteisiin.

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto luovuttaa arkistoimiaan aineistoja tieteelliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön, ei kuitenkaan kaupallisiin tarkoituksiin. FSD:n peruspalvelut ovat maksuttomia.

HENKILÖKUNTA

Sami Borg, johtaja
sami.borg@uta.fi
(03) 215 8524

Helena Laaksonen, informaattikko
helena.laaksonen@uta.fi
(03) 215 8531

Katri Aarnio, tutkimussihteeri
katri.aarnio@uta.fi
(03) 215 8519

Erja Huurtela, toimistosihteeri
erja.huurtela@uta.fi
(03) 215 8067

Asiakaspalvelu ja aineistokäsittely

Seppo Antikainen, tutkimusamanuessi
seppo.antikainen@uta.fi
(03) 215 8527

Taina Jääskeläinen, kielenkääntäjä
taina.jaaskelainen@uta.fi
(03) 215 8804

Hannele Keckman-Koivuniemi, hankekoordinaattori
hannele.keckman-koivuniemi@uta.fi
(03) 215 8530

Mari Kleemola, tietopalvelupäällikkö
mari.kleemola@uta.fi
(03) 215 8528

Arja Kuula, arkistonhoitaja
arja.kuula@uta.fi
(03) 215 8529

Tarja Uotila, tietopalvelusihteeri
tarja.uotila@uta.fi
(03) 215 8803

Tekninen tuki

Matti Heinonen, atk-erikoistutkija
matti.heinonen@uta.fi
(03) 215 8523

Jouni Sivonen, pääsuunnittelija
jouni.sivonen@uta.fi
(03) 215 8522

Sirkka Säynäjäkangas, atk-erikoistutkija
sirkka.saynajakangas@uta.fi
(03) 215 8521

Verkkopalvelut

Tuomas J. Alatera, tietoverkkoasiantuntija
tuomas.alatera@uta.fi
(03) 215 8533

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto (FSD)

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 2 A, 5. krs, Tampere

Puhelin (03) 215 8519 - **Faksi** (03) 215 8520

Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO

Sähköposti: fsd@uta.fi tai etunimi.sukunimi@uta.fi

Kotisivu: <http://www.fsd.uta.fi/>